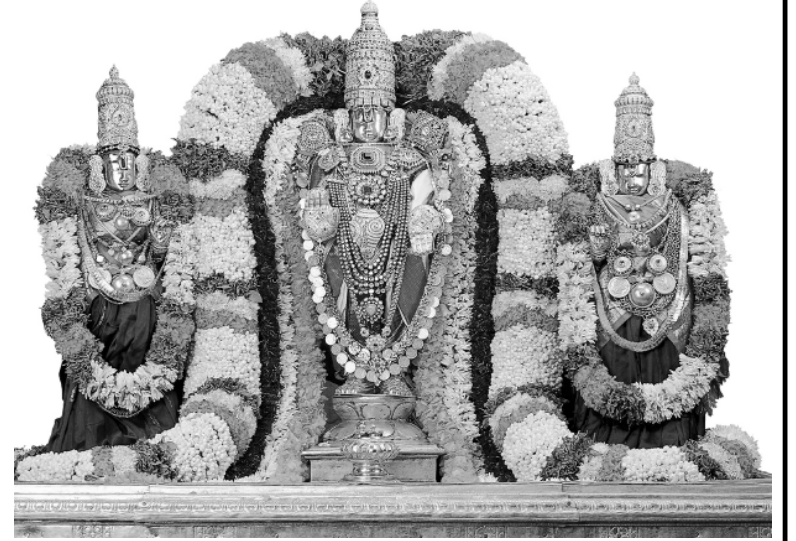

భూసూక్త నీళాసూక్త వ్యాఖ్యానములు

ప్రచురణ
ఆళ్వార్ దివ్యప్రబంధ ప్రాజెక్ట్
తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు
తిరుపతి - 2011

భూసూక్త - నీళాసూక్త వ్యాఖ్యానములు

ప్రచురణ : ఆళ్వార్ దివ్యప్రబంధ ప్రాజెక్ట్, తి.తి.దే., తిరుపతి

వెల : అమూల్యము.

మొదటి ముద్రణ : 2011

ప్రతులు : 2,000

ప్రకాశకులు :

శ్రీ ఎల్.వి. సుబ్రహ్మణ్యం, ఐ.ఎ.ఎస్.

కార్యనిర్వహణాధికారి

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు

తిరుపతి - 517 507

ముద్రణ :

తి.తి.దే. ముద్రణాలయం

తిరుపతి-517 507

నివేదన

“వైకుంఠే తు పరే లోకే శ్రియా సార్థం జగత్పతిః, ఉభాభ్యాం భూమినీళాభ్యాం సేవితః పరమేశ్వరః” అనే రీతిలో పరమపదంలో భగవానుడు శ్రీదేవి, భూదేవి, నీళాదేవులనే దివ్యదేవేరులు ముగ్గురితో కలసి వేంచేసియుంటాడని ప్రమాణాలు తెలుపు తున్నవి. ఈ ముగ్గురు దేవేరులను వేదాలు కీర్తించాయి. పలు పురాణాలు వీరి వైభవాన్ని పొగిడాయి. ఆళ్వారులు తమ దివ్యప్రబంధాలలో స్తుతించారు. పూర్వాచార్యులు తమ కృతులలో విస్తృతంగా వీరి మహిమను ప్రతిపాదించారు.

వేదంలో భూదేవిని, నీళాదేవిని స్తుతించే సూక్తాలు భూసూక్తం, నీళాసూక్త మనే పేరుతో వ్యవహరింపబడి, నిత్యారాధనలో అనుసంధింపబడుతున్నాయి. ఇవి వైదిక సంస్కృతంలో ఉన్నందువల్ల ఈ సూక్తాలలోని విశేషమైన అర్థాలు సామాన్యులకు బోధపడవు. అందువల్ల ఈ సూక్తాల తాత్పర్యాన్ని, వీటిలో ప్రతిపాదించబడిన విశేషమైన అర్థాలను ఆస్తికులు అందరూ గ్రహించి ఆనందించాలనే ఉద్దేశ్యంతో ఇప్పుడు ఆళ్వార్ దివ్యప్రబంధ ప్రాజెక్ట్ వీటి వ్యాఖ్యానాలను ప్రచురిస్తున్నవి. ఈ వ్యాఖ్యానాలు తమిళంలో శ్రీమాన్ ఎస్.కృష్ణస్వామి అయ్యంగార్ రచించిన వ్యాఖ్యానాన్ని అనుసరించి రచింప బడ్డాయి. సరళమైన తెలుగులో భూసూక్త, నీళాసూక్త వ్యాఖ్యానాలను సిద్ధం చేసిన ప్రాజెక్ట్ స్పెషల్ ఆఫీసర్ శ్రీమాన్ ఈ.ఏ. శింగరాచార్యులను అభినందిస్తూ, ఈ గ్రంథాన్ని ఆస్తిక పాఠకులు అందరూ ఆదరిస్తారని నమ్ముతున్నాను.

శ్రీ ఎల్.వి. సుబ్రహ్మణ్యం, ఐ.ఎ.ఎస్.

కార్యనిర్వహణాధికారి

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు

తిరుపతి-517 507

భూసూక్త వ్యాఖ్యానము

తమిళవ్యాఖ్య : శ్రీమాన్ ఎస్.కృష్ణస్వామి అయ్యశ్శార్

తెలుగుసేత : డా.ఈ.పి. శింగరాచార్యులు

“లక్ష్మీం విహరరసికా మివ రాజహంసీం ఛాయా మివాభ్యుదయినీ మవనీం చ తస్యాః” (శ్రీరంగరాజస్తవము పూ-63) (శ్రీ రంగనాథుడను ప్రాదములో విహరించుట యందు ఆసక్తిని కల, రాజహంసివలెనున్న లక్ష్మీదేవిని, అభివృద్ధి చెందుచున్నది, ఆమెకు యొక్క, ఛాయవంటిది అగు భూదేవిని ఆశ్రయించుచున్నాను) అని, “భోగ్యావామపి నాంతరీయకతయా పుష్పాంగరాగై స్సమం నిర్వృత్తప్రణయాతివాహనవిధౌ నీతాః పరీవాహతామ్, దేవి! త్వా మనునీళయా సహ మహీదేవ్య స్సహస్రం తథా యాభి స్త్వం స్తనబాహుదృష్టిభి రివ స్వాభిః ప్రియం శ్లాఘసే” (శ్రీగుణరత్న) (దేవి! నీ వెంటనుండువారు, నీ నాథుడగు సర్వేశ్వరునకు పత్నులును అగు భూదేవి, నీశాదేవి మొదలగు వేలాది దేవేరులు, మీ ఇరువురకును పుష్పము, అలంకరణములు మొదలగువానివలె మిమ్ములను విడచియుండని ఉపకరణములవంటివారు, భోగ్యభూతులైయున్నవారు, మీ ప్రణయ రసము ఉత్పటమగునపుడు దానిని వెలువరించు ప్రవాహములవంటివారును. నీవుకూడ నీ స్తనములు, హస్తములు, నేత్రములు మొదలగువానితో నీ నాథుని సంతోషింప జేయునట్లు, వారితోపాటు కలసి సంతోషింపజేయుదువు అనగా - వారు నీ హస్త నేత్రాదుల వంటివారు) అనియును భట్టరు అనుగ్రహించినట్లు భూదేవి లక్ష్మీదేవికి ఛాయవలె స్తన, బాహు, నేత్రములనెడి ఆమె అవయవములవలె, పుష్పాంగరాగముల వంటి భోగోపకరణముల వలె నుండును. “కుక్రుతోవలర్మడప్పావైయుమ్ మణ్ మకకుమ్ తిరువుమ్ నిమ్మిల్ పోల్వనర్” (పిల్లన గ్రోవిని సూచకముగా గల గోపాలకుల ములో అవతరించిన అందమైన నీశాదేవి, భూదేవియు లక్ష్మీదేవికి నీడవంటివారు) అనుచు ఈ భావమును సమ్మార్వార్లు తిరువిరుత్తమను ప్రబంధములో వ్యక్తీకరించిరి. “సాక్షాత్ క్షమాం కరుణయా కమలా మివాన్యామ్” (సాక్షాత్తు భూదేవిగను, కరుణచే వేటొక లక్ష్మీదేవిగను నున్నది) అనుచు వేదాంతదేశికులు గోదాస్తతిలో అనుగ్రహించినట్లే, లక్ష్మీదేవియొక్క మణియొక అవతారమా! అనునట్లుండునది భూదేవి. మనకు ఆధారమై, నివసించుచోటు అగుటచే ఈమె మనకు తెలిసిన తల్లియైయున్నది. అన్ని జాతులకు చెందినవారిచే, అన్ని మతములకు చెందినవారిచే “తల్లి” అని పొగడబడుచున్నది. ఈమె లోకములకు తల్లి అయినచో, ఈమె భర్త ఎవడో అతడే లోకమునకు తండ్రి అనునది

సుస్పష్టము కదా! భూమినాథుడు అగు నారాయణుడే పరబ్రహ్మనుటను నిర్ణయించునది, అతడు తన దేవియగు భూదేవిద్వారా మనకందఱకును అన్నమును, ప్రాణములను అనుగ్రహించి, రక్షించుచున్నాడను అర్థమును సుస్థాపించునది, భగవానుడే సర్వరక్షకు డనుటను స్థిరీకరించునదియును అగు ఈ భూసూక్తము వ్యాఖ్యానింపబడుచున్నది. ఈ సూక్తములోని మొదటి ఆఱు మంత్రములు యజుస్సంహిత మొదటి కాండము అయినదవ ప్రశ్నలో కలవు. అనంతరము కల పలు మంత్రములు ఖిలమంత్రములు.

ముందుగా భూదేవికిచెందిన వైలక్షణ్య మిచట కించిత్తు విన్నపింపబడుచున్నది. ప్రాణులన్నిటికిని ఆధారమై, తనయందుండుటకు వారికి చోటిచ్చి, అన్నమును ఇచ్చి, ఆకలిని తీర్చి, వారు చేయు ఉపచారాపదేశములగు పలు అసహ్యపచారములను సైతము సహించుటయే కాక, వారికి అధికాధికముగా ఉపకారములను చేయు ఈమె గొప్ప తనమును మనము ప్రతిదినము, ప్రతిక్షణమును ప్రత్యక్షముగా దర్శించుచుంటిమి. క్షమాగుణములో తనకంటె నిస్సమాభ్యధికులు ఎవ్వరును లేనిది ఈమె. “క్షమా” అను సార్థకనామమును కలిగియున్నది ఈమె. సమస్తకల్యాణగుణాత్మకుడగు భగవానుని క్షమాగుణమును వర్ణించునపుడు “క్షమయా పృథివీనమః” (క్షమాగుణములో భూదేవికి సాటివచ్చువాడు శ్రీరాముడు) అనుచు ఈమె ఉపమానముగా నిర్దేశింపబడినది. కరుణా స్వరూపిణియగు లక్ష్మీదేవి “పాపానాం వా శుభానాం వా వధార్వాణాం ప్లవంగమః!, కార్యం కరుణ మార్దేణ న కశ్చిన్నాపరాధ్యతి” (వానరా! పాపులైనను, పుణ్యశాలులైనను, వధింపతగినవారైనను వారిపట్ల సత్పురుషుడు కరుణను చూపవలెను. తప్పు చేయనివాడెవడును లేడుకదా!) అనునట్లు దోషమును చూచినను, దానిని క్షమింపవలెను అనుచు వాదించును. ఇక, భూదేవి అన్ననో, “దోషమును చూచుట ఎందులకు? “ప్రక్షాళనాద్ధి పంకస్య దూరా దస్పర్శనం వరమ్” (బురదను కడుగుకొనుటకంటె దానికి దూరముగా నుండుటయే మేలు) అనికదా సూక్తి” అనుచు దోషములను ఏ మాత్రము చూడకుండనుండును. లక్ష్మీదేవి సర్వేశ్వరుని సంపద. భూదేవి ఆ సంపద ఫలించు భూమి. “దోషమును లేనివాడెవ్వడు లేడుకదా!” అని లక్ష్మీదేవి అనగా, “దోషమును చేసినవాడే లేడుకదా!”, అని ఈ భూదేవి అనును. నారాయణునకు ఒక్కని శేషభూతయై యుండుటచే మిథునశేష భూతులమగు మనవంటి చేతనులకంటె విలక్షణయైయుండునది లక్ష్మీదేవి. ఇద్దఱికిని శేషభూతులైయున్నవారిలో అగ్రగణ్యయై యుండునదియగు భూదేవియే మనతో మిక్కిలి సజాతీయయైయున్నది. తల్లికి ఉండతగిన వాత్సల్యగుణము శ్రీదేవికంటె భూదేవియందే అధికముగానుండుననుట మిక్కిలి విశదము. సర్వేశ్వరునికంటె గుణములలో అధిక్యమును కల్గినది లక్ష్మీదేవికాగా, ఆమెకంటెను గుణాధిక ఈ భూదేవి.

“పెరుమైయుడైయవళ్ పూమకళ్, పొణుమైయుడైయవళ్ భూదేవి. గుణముడైయవళ్ శ్రీదేవి, మణముడైయవళ్ మణ్మడనై. ఘోషిప్పిప్పవళ్ శ్రీదేవి, పోషిప్పవళ్ భూదేవి. అమ్మకుడైయవళ్ ఇలక్కుమి, పుక్కైయుడైయవళ్ భూదేవి. ఆదరముడైయవళ్ అలర్మేల్ మజ్జై, ఆధారమానవళ్ అవనియాళ్” (గొప్పతనమును కల్గినది లక్ష్మీదేవి, క్షమను కల్గినది భూదేవి. గుణాలను కల్గినది శ్రీదేవి, సౌగంధ్యమును కల్గినది భూదేవి. ఘోషింపజేయునది శ్రీదేవి, పోషించునది భూదేవి. అందమును కల్గినది శ్రీదేవి, కీర్తిని కల్గినది భూదేవి. ఆధారమైయున్నది భూదేవి) అనియును, “పూమిప్పిరాట్టిక్కు నామ్ శెయ్యుమ్ కుత్తళ్ళుక్కోర్ కణక్కిలై. అవళ్ నమక్కు చెయ్యుమ్ సన్నైకళుక్కోర్ ఎల్లైయిలై. నామ్ ఉణ్డావడణ్ణు ఉడవుకిటాళ్. నామ్ సడక్కుమ్మోదుమ్, కిడక్కుమ్మోదుమ్ సమ్మై తాబ్బుకిటాళ్. ఉయిరుడన్ ఇరుప్పడణ్ణు వేణ్ణియనైకళై కొడుత్తు కాపాత్తుకిటాళ్. నామ్ అడణ్ణు బదిల్ అవళై వెట్టుకిటోమ్. మలజలాదికళై విట్టు అశుద్ధమ్ శెయ్కిటోమ్. పూమియిన్ పుత్తిరణ్ణళాన నామ్ ఒరువర్ కొరువర్ ద్వేషిప్పతన్ మూలముమ్, దూషిప్పదన్ మూలముమ్ ముక్కరణ్ణళాలుమ్ ముడివిల్లా త్తున్నళ్ళళ్ శెయ్దవన్మూలముమ్ నమ్ తాయాకిట పూమియై త్తున్నుటత్తుకిటోమ్. పొణుమైయాకిట పాలై నమక్కు ఊట్టిన తాయిన్ వల్లియిల్ నామ్ సడక్కువేణ్డామో! పొణ్ణైయిన్ మక్కుళ్ కుత్తై కూటలామో? పొణుమైయిల్ మిక్కువళా కైయాలమ్, పూమియిల్ పిఱన్దు, వళర్న్ద నమక్కు ఇహపరపురుషార్థణ్ణై అడైయచ్చెయ్ బవళ్ ఇవళే యాకైయాలమ్, ముదలిల్ “హ్రీ” ఎన్దు పూమిదేవి శొల్లప్పట్టాళ్. దేశభక్తి యెన్నుడు తాయడమ్ అన్నే. ఆనాల్ అన్ద మాతవియో మాదవనుడైయవళ్. అవళిడమ్ భక్తి యెన్ను పెయర్ పూణ్ణు అవనియాళ్ నాదనిన్ ఆజ్జెకళై మీటుకిటార్కళ్ శిలర్. పూమిదేవి అవర్కళై ప్పొణుక్కామల్ పారమాకవే కరుదువాళ్. పురుషోత్తమనిడ మిరున్దు పూమియై ప్పిరిప్పవర్కళ్ తకప్పనై విట్టు త్తాయై ప్పిరిప్పవర్కళాక క్కురుడప్పడువార్కళ్. పిరాట్టియై భగవానై విట్టు ప్పిరిత్త రావణన్ తలైయటుప్పణ్డాన్. పిరిక్కుప్పార్త్త శూర్పుణ్ణై మూక్కటుప్పణ్ణాళ్” - ఎన్దు నమ్ ఆశారియర్కళ్ అరుళిచ్చెయ్దిరుప్పతు ఇబ్బు అనుసన్ధిక్కుత్తక్కుడు.” (భూదేవి విషయమున మనము చేయు అపచారములకు ఒక లెక్కలేదు. ఆమె మనకు చేయు మంచికి అవధి లేదు. మనము నిలచియుండుటకు సహాయపడుచున్నది. మనము నడచునపుడును, పరుండియున్నపుడును ఎల్లప్పుడు మనలను మోయుచున్నది. ప్రాణములతోనుండుటకు అవసరమైనవానిని అనుగ్రహించి, కాపాడుచున్నది. మనము దానికి బదులుగా ఏమి చేయుచున్నాము? ఆమెను తప్పు చున్నాము. నిశితములగు ఆయుధములతో గుచ్చి, గీతీ, చీల్చుచున్నాము. మల జలాదులను విడచి మలినపఱచుచున్నాము. భూదేవి పుత్రులమగు మనము ఒకరినొకరు

ద్వేషించుటద్వారా దూషించుటద్వారా, త్రికరణము లతో అంతు లేని బాధలను పెట్టుటద్వారా మన తల్లియగు భూమిని బాధించుచున్నాము. క్షమ అనేది క్షీరమును మనకు త్రాగించిన తల్లి దారిలో మనముకూడ నడువవలెనుకదా! క్షమాపుత్రులమగు మనము కొఱతను కల్గియుండవచ్చునా? క్షమాగుణములో అధికురాలు అగుటచేతను, భూమిలో పుట్టి పెరిగిన మనకు ఇహపరపురుషార్థములను అనుగ్రహించునది ఈమెయే అగుటచేతను వేదపురుషుడును మొట్టమొదట “హ్రీ శ్చ తే లక్ష్మీ శ్చ” అనుచు భూదేవిని కీర్తించెను. దేశభక్తి అనునది మాతృభక్తికి మాఱురూపమే. కాని, ఆ మాధవి మాధవుని పత్ని ఆమెపట్ల భక్తిని కల్గియున్నను, ఆ అవనీనాథుని ఆజ్ఞను కొందఱు మీఱుదురు. అట్టివారిని భూదేవి క్షమింపకుండ, వారిని తనకు బరువుగానే తలచుచున్నది. పురుషోత్తమనినుండి భూమిని వేఱు చేయువారు తండ్రినుండి తల్లిని వేఱుచేయువారుగనే దూషింపబడుదురు. “సీతాదేవిని శ్రీరామునినుండి విశ్లేషింపజేసిన రావణుడు శిరచ్ఛేదమును శిక్షగా పొందెను. వేఱు చేయవలెనని ప్రయత్నించిన శూర్పణఖ ముక్కు చెవులు ఖండింపబడినవి” - అని మన పూర్వాచార్యులు అనుగ్రహించుట ఇచట అనుసంధేయము) అనియును గల పెద్దల సూక్తులచట అనుసంధేయములు. ఇక, భూసూక్తములోని విశేషార్థములను సంగ్రహముగా అనుసంధించెదము.

అవ:- భూదేవి యొక్క వైలక్షణ్యములను పురస్కరించుకొని ఆత్మవస్తువును ఆమె సన్నిధిలో వేదపురుషుడు సమర్పించుచున్నాడు (శరణాగతి చేయుచున్నాడు)

(1) భూమి రూఢియై ద్యౌర్వరిణాంతరిక్షం మహిత్యా ।

ఉపస్థే తే దేవ్యదితేగ్ని మన్నాద మన్నాద్యాయాదధే ॥

దేవి = భూదేవి!, భూమ్నా = విస్తృతిచే, భూమిః = భూమిగను, వరిణా = ఔన్నత్యముచే, ద్యౌః = దేవలోకముగను, మహిమ్నా = మహిమచే, అంతరిక్షం = అంతరిక్షలోకముగను నీవు అగుచున్నావు, అదితే = పూర్ణురాలా!, తే = నీకు, ఉపస్థే = సమీపములో, అన్నాదం = పరమాత్మను అనుభవించదగిన, అగ్నిం = జీవాత్మను, అన్యాద్యా = పరమాత్మను అనుభవించుటకొరకు, ఆదధే = సమర్పించుచున్నాను.

భూదేవియొక్క వైలక్షణ్యములను పురస్కరించుకొని, ఆత్మవస్తువును ఆమె సన్నిధిలో వేదపురుషుడు సమర్పించుచున్నాడు.

(భూమిరూఢియై) - విస్తృతితో, క్షమ మొదలగు గుణములతో గొప్పదియై యుండుటచే, “భూమి” అని చెప్పబడునది ఈమె. విస్తీర్ణమును కల్గినదియై, మనము

చూచు భూమిని శరీరముగా కల్గినది-అని భావము. ఈ భూమిమాత్రమేనా ఈమెకు శరీరము? అనినచో,

(ద్యౌర్వరిణా) - ఔన్నత్యగుణముతో దేవలోకముగనుండునదికూడ. ఉన్నతమగు దేవలోకము సైతము ఈమె శరీరమే - అని భావము.

“అయిరక్కుణ్ వానవర్కోన్

పొన్నకరమ్ పుక్కుమరర్ పోగ్రీగ్రీ శెప్ప, పొజ్గొళి శేర్

కొల్ నవిలుమ్ కోళరిమాత్తాన్ శుమన్ద కోలమ్ శేర్,

మన్నియ శిజ్గాశనత్తిన్మేల్, వాణెడుజ్జుణ్

కన్నియరాల్లిట్ట కవరిప్పొది యవిత్తొన్దు, ఆ

క్కిన్నిళమ్ పూన్దెన్దలియళ్ళ, మరుక్కిరున్ద

మిన్నవైయ నుణ్మరుజ్జుల్ మెల్లియలార్ వెణ్ముమువల్,

మున్నమ్ ముక్కిత్త ముక్కిత్తొనిలా వన్దరుమ్మ,

అన్నవర్తమ్ మానోక్క ముణ్ణాజ్జణిమలర్ శేర్,

పొన్నియల్ కట్టుకత్తిన్ కాడుడుత్త మాడెల్లామ్,

మన్నియ మన్దారమ్ పూత్త మదుత్తివలై,

ఇన్నిశై వణ్ణమరుమ్ శోలై వాయ్ మాలైశేర్,

మన్నియ మామయిల్పోల్ కూన్దల్, మత్తైత్తడజ్జణ్

మిన్నిదైయారోడుమ్ విత్తైయాడి వేణ్డిడత్తు,

మన్ను మణిత్తలత్తు మాణిక్కమజ్జాయిన్,

మిన్నినొళి శేర్ పళిజ్జు విళిమ్మడుత్త,

మన్నుమ్ పవళక్కాల్ శెమ్బున్ శెయ్ మణ్ణపత్తుళ్,

అన్న నడైయ పరమ్మైయర్తమ్ కైవళర్త్త,

ఇన్నిశైయాత్తోపాడల్ కేట్టిన్బుగ్రీగ్రా, ఇరువిశుమ్మిల్

మన్నుమత్తై త్తవత్తుమ్ వాణిలా నీణ్మదితోయ్,

మిన్నినొళి శేర్ విశుమ్బారుమ్ మాళికైమేల్,

మన్ను మణివిళత్తై మాట్టి, మత్తైక్కణ్ణార్

పన్ను విశిత్తిరమాప్పొప్పడుత్త పళ్ళిమేల్,

తున్నియ శాలేకమ్శూత్త కతవమ్ త్తాళ్ తిఱప్ప,

అన్న ముత్తుక్క నెఱిన్దుక్క వాణీల,

చ్చిన్ననఱున్దాడు శూడి, ఓర్ మన్దారమ్

తున్ను నఱుమలరాల్ తోళ్కొట్టి, క్కట్టుకత్తిన్

మన్నుమలర్ వాయ్ మణివణ్ణ పిన్ తొడర,

ఇన్నిళమ్ పూన్దెన్దల్ పుకున్దు ఈక్కిళములైమేల్,

నన్నఱుమ్ శన్దనచ్చేణుళ్ పులర్త్త, త్తాజ్గరుమ్ శీర్

మిన్నిదైమేల్ కై వైత్తిరున్దేన్దిళములైమేల్,

పొన్నరుమ్ పారమ్ పులమ్మ, అకకుత్తైన్దా

క్కిన్నపురువినిమైయా త్తడజ్జణ్ణార్,

అన్నవర్ తమ్మానోక్క ముణ్ణాజ్జణిముమువల్,

ఇన్నముదమ్ మాన్నియిరుప్పర్”

(వేయి కన్నులను కలవాడగు ఇంద్రుని అందమైన లోకమును చేరి, దేవతలచే పొగడబడి, నిత్యము మరింతగా వృద్ధి చెందునట్టి కాంతిని కల్గినది, చంపునట్టి స్వభావమును కల బలమైన సింహముచే మోయబడినది, అందమైనది, పొందికను కల్గినదియు అగు సింహాసనముపైనుండి, వేలాయుధమువంటి, నిశితములైన, దీర్ఘములైన కన్నులను కల కన్యలచే వీచబడిన చామరముల సమూహములు తమపై విస్తరింపగా, మధురమైన, మందమైన, పరిమళమును కల్గినదగు మలయమారుతము వీచగా, సమీపముననున్న మెఱపువంటి సూక్ష్మమైన నడుమును కల స్త్రీలు(తమ) తెల్లని దంతములతో తమ అభిప్రాయము సూచించునట్టి లేత వెన్నెల వంటి చిఱునవ్వుపైన ప్రసరింపగా, అట్టి స్త్రీల యొక్క లేడిచూపులను అనుభవించి, అప్పుడు అందమైన పూలతో నిండియున్న బంగారు కల్పకవనములతో నిండియున్న ప్రదేశములన్నిటియందు స్థిరముగా నిలచియున్న మందార వృక్షముల పూవులలోని మకరందబిందువులలో తీయని రాగములను పాడుచున్న తుమ్మెదలు పొందికగానున్న పూలతోటలలోని పూలతో అలంకరింపబడ్డ, నెమలి పింఛము వంటి అందమైన కేశములను కల్గినవారు, చల్లని, విశాలములైన నేత్రములను కలవారును, మెఱపువంటి, సన్నని నడుమును కలవారును అగు అప్పరసస్త్రీలతో యథేష్టముగ ఆయా ప్రదేశములలో విహరించి ఆనందించి, గొప్ప రత్నములు పొదిగిన స్థలములలో నిర్మింపబడినది, మాణిక్యమయములగు పూలగుత్తులను కల్గినది, మెఱపువలె తళతళమని ప్రకాశించుచున్న స్ఫటికమణులతో అంచులలో పొదిగిన గొప్ప పగడస్తంభములను కల్గినది, మేలిమి బంగారముతో చేయబడినది అగు మండపములో హంసల నడకల వంటి నడకలను కల అప్పరసల చేతులద్వారా వాయింపబడిన మధురములగు రాగములను కల వీణాగానమును విని ఆనందించియు, విస్తరించిన ఆకాశములో

పొందికగానున్న మేఘమండలములు వచ్చి చేరే, అందమైన వెన్నెలను కల గొప్ప చంద్రుడు వచ్చి, చేరిన మెఱపుతీగ కాంతివంటి కాంతిని కల్గినది, ఆకాశములో సంచరించు నదియును అగు విమానములో చల్లని కన్నులను కలవారగు వనితలు ఎన్నడును ఆరిపోని దీపములను వేలాడదీసి, ఆశ్చర్యకరముగా విస్తారముగా పఱచిన, పొగడదగిన శయనము నందు నిబిడముగా నున్న, గవాక్షములను చుట్టియున్న తలుపులు తెఱచుకొనగా, పరమ భోగ్యమైనది మందమారుతము హంసలు సమ్మర్దము నలిగి, చిన్న చిన్న కణములుగానైన పుష్పములచే బాహువులను అలంకరించుకొని, కల్పవృక్షములో పొందికగానున్న పూవు లలో నిలచియున్న అందమైన తుమ్మెదలచే వెంబడింపబడినదియై, వీరు రమించుచోట్లకు వచ్చి చేరగా, లేలేత్సనములపై పూయబడిన మంచి సుగంధమును కల చందనపంకమును చక్కగా అలదిన, ఏమాత్రము భారమును వహింప వీలుకాని, సూక్ష్మమైన, మెఱపుతీగ వంటి నడుముపై చేతిని పెట్టుకొని, ఉన్నతములగు ఎత్తైన స్తనములపై కాసులమాలలు ప్రకాశించుచుండగా, ఆ సన్నివేశమును చూచి, ఇట్టి విలక్షణమైన రూపమును కల దేవకన్యల లేడిచూపులవంటి చూపులను అనుభవించి, దానితోకూడ వారి అందమైన చిఱునవ్వు అనేడి మధురామృతమును గోలుదురు) - అనుచు తిరుమళ్లైయ్యార్వార్లు పెరియ తిరుమడల్ ప్రబంధములో అనుగ్రహించిన గొప్పతనమును కల దేవలోకమున కును అభిమాని దేవతయై యుండునది ఈమెయే అని భావము.

(అంతరిక్షం మహిత్వా) సూర్యచంద్రాదులు సంచరించుటకు తగిన అవకాశమును కల్గియుండుట అనేడి మహిమను కల అంతరిక్షలోకమునై యున్నావు-అని భావము. “భూమి” అను శబ్దము క్రింద గల లోకములకును, “ద్యౌః” అనునది పైన గల లోకముల కును ఉపలక్షణము. క్రింద, పైన, నడుమన గల ముల్లోకములును నీవే అయి ఉన్నావు; వానిని శరీరముగా కల్గినదానవు నీవే - అని సారము.

ఇట్లు లోకములను అన్నిటిని శరీరముగా కల్గినది అయినచో, ఈ దేవియొక్క స్వరూపము సర్వేశ్వరుని స్వరూపమువలె విభువైయుండవలెనుకదా! అనినచో, అట్లు కాదు. ఈమె జీవకోటికి చెందినదియే అనునది సర్వసమ్మతమగుటచే మిగిలిన జీవులవలె ఈ పిరాట్టియు అణువే. అయినను, అన్ని లోకములను తన జ్ఞానబలములతో వ్యాపించి, ధరించియుండును, కావున వానిని శరీరముగా కల్గినది అనుటలో దోషము లేదు. “తథా భూమి శ్చ నీళా చ శేషభూతే మతే మమ, స్వరూపత స్తు న తయో ర్గుణతో వ్యాప్తి రిచ్ఛతే” (అట్లే భూనీళాదేవులును భగవానునకు శేషభూతలు అనునది నా మతము. అయినచో, వారికి స్వరూపవ్యాప్తి లేదు. గుణతో వ్యాప్తియే యున్నది) ఇత్యాది ప్రమాణ వచనము లిచట సృరణీయములు.

(తే ఉపస్థే) - నీ సమీపమున-అని అర్థము. తల్లి అగు నీ సమీపములో, మలమూత్రాదులను విడచుట, తవ్వట, గుచ్చుట-మొదలగు దోషములను ఎన్నిటిని చేసినను, వానిని సహించి, మాకు పాలను, పెరుగును, నేతిని, అన్నమును అనుగ్రహించి, ప్రాణములను నిలుపుచున్న ఉత్తమ జనని అగు నీ సమీపమున - అను భావము “తే” అను సర్వనామశబ్దముచే ధ్వనించును. దోషములను చూచి, కోపించు భగవానునితో “దోషముననది లేనే లేదు” అని వాదులాడి, అతనిని జయించిన నీ సమీపమున-అనియు అర్థము.

(దేవి) - దేవుడగు సర్వేశ్వరుని పత్నియైనదానా! పురుషకారమును చేయదగిన సంబంధమును కల్గినదానా! మాతో, స్వామితో నీవు సంబంధమును కల్గినదానివి అగుటచే నీవే. పురుషకారమును చేయదగినదానవు-అని భావము.

(అదితే) - “దో-అవఖండనే” అను ధాతువునుండి పుట్టిన ఈ పదము “అఖండమైయున్నదానా!” అను అర్థ మిచ్చును. ఇట్లు లోకములను అన్నిటిని శరీరముగా కల్గియుండుటచే పూర్ణమైయున్నదానా! అని అర్థము. లేక, “క్షమ మొదలగు గుణములతో పూర్ణమైయున్నదానా!” అనియును అర్థము.

(అన్నాదమ్ అగ్నిమ్) “అహ మన్నాదః” (త్రై.భృగు-10-5) (నేను పరమాత్మయొక్క ప్రీతి అనేడి అన్నమును అనుభవించువాడను) అనుచు ముక్తుని సామగానములో చెప్పబడుటచే ఇచట “అన్న” మనునది భగవదనుభవమునకు పేరు. ఆనందమును అనుభవించుటకు తగిన యోగ్యతను కలవాడగుటచే బద్ధజీవుడును “అన్నాదః” అనబడు చున్నాడు. “అగ్రం నీయత ఇత్యగ్నిః” (పైకి కొనిపోబడుచున్నాడు) అను వ్యుత్పత్తిద్వారా జీవుడు అగ్నిశబ్దవాచ్యుడు. భగవదనుభవమనెడి అన్నమును అనుభవింపదగినది, పరమపురుషునిచే పైకి కొనిపోబడతగినదియును అగు ఈ ఆత్మవస్తువును-అని ప్రకృతమున భావము.

(అన్నాద్యాయ) భగవదనుభవమనెడి అన్నమును అనుభవింపజేయుటకొఱకు - అని అర్థము. ఈనాటివరకు ప్రాకృతమగు అన్నమును (అనుభవమును) అనుభవింపజేసి పెంచిన తల్లివి అగు నీవే, ఇక అప్రాకృతమైన అన్నమునుకూడ నీ బిడ్డకు పెట్టవలెను సుమా! - అని భావము.

(అన్నాద్యాయ తే ఉపస్థే ఆదధే) అన్నమును తినిపించుటకై ఉత్తమమాతవు అగు నీ సన్నిధిలో ఈ ఆత్మవస్తువును సమర్పించుచున్నాను. “ఉపస్థమ్” అనునది ఒడికి ఉపలక్షణము. తన ఒడిలో నుంచుకొని తల్లి బిడ్డకు అన్నమును పెట్టుట అలవాటుకదా!

“అహ మద్వైవ మయా సమర్పితః” (స్తోత్ర) (నా ఆత్మవస్తువు ఇప్పుడే నాచే సమర్పించ బడినది) అని, “ఎనదావి తస్మాద్భీష్టేన్” (నా ఆత్మను సమర్పించితిని - తిరువాయ్మొళి) ఇత్యాదిసూక్తల అర్థమిచట స్మరణీయము.

అవ : మొదటి మంత్రములో పరమపురుషుని ఆశ్రయించుటకొరకు భూదేవిని సూర్యుడు శరణు పొందెను అని తెలుపబడగా, ఈ రెండవ మంత్రములో నిన్ను ప్రతిదినము ప్రదక్షిణ మును చేయుటద్వారా సూర్యుడు నారాయణుని నివాసముగా ఉండు చోటుగానున్నట్టి గొప్పతనమును పొందెను-అని తెలుపబడుచున్నది.

(2) ఆయజ్ఞః ప్రశ్ని రక్రమీ దసనన్మాతరం పునః ।

పితరం చ ప్రయన్ సువః ॥

గౌః = భూదేవీ!, అయమ్ = ఈ, ప్రశ్నిః = తెల్లని వర్ణమును కల సూర్యుడు, ప్రయన్ = వేగముగా వెడలుచు, మాతరం = తల్లివి అగు నిన్ను, అక్రమీత్ = ప్రదక్షిణము చేసెను, పునః చ = మఱియు, సువః = అందమైన గమనమును కల్గినవాడై, పితరం = తండ్రియగు పరమపురుషుని, అసనత్ = తనకు అంతర్యామిగా పొందెను.

(గౌః) భూదేవీ!

(సువః ప్రయన్ అయం ప్రశ్నిః) - ఆకాశములో వేగముగా సంచరించు ఈ సూర్యుడు - అని అర్థము. “సువః” అనుపదము ఆకాశమునకు ఉపలక్షణము. లేక, ప్రతిపదార్థములో చూపిన రీతిలో, అనంతరవాక్యముతో అన్వయించియు, అర్థమును చెప్పవచ్చును.

(మాతరమ్ అక్రమీత్) తల్లివి అగు నిన్ను పరిక్రమించెను. అనగా - ప్రతిదినము ప్రదక్షిణమును చేసెను. దీనివలన పొందబడిన ఫలము ఇకపై తెలుపబడుచున్నది.

(పునః పితరం చ అసనత్) నీతోనే కాకుండ, నీ నాథుడు, మాకు అందఱికిని తండ్రి అగు శ్రీమన్నారాయణునికూడ తనకు అంతర్యామిగా పొందెను.

ధ్యేయ స్సదా సవిత్పమండలమధ్యవర్తి నారాయణ స్మరసిజాసనసన్నివిష్టః ।

కేయూరవాన్ మకరకుండలవాన్ కిరీటీ హరీ హిరణ్మయవపుః ధృతశంఖచక్రః ॥

(సూర్యమండలము నడుమను నున్నవాడును, కమలాసనములో వేంచేసియుండు వాడును, కేయూరములను, మకరకుండలములను, కిరీటమును, హరమును కల్గినవాడును, బంగారు శరీరమును కలవాడును, శంఖచక్రములను దాల్చినవాడును అగు నారాయణుడు ఎల్లప్పుడు ధ్యానింపతగినవాడు) అని ఉపాసకులకు ధ్యానవిషయమైన, భగవానునకు స్థానమయ్యెను.

అవ :- భూదేవికి ప్రదక్షిణమును చేయుటద్వారా సూర్యుడు పొందిన సత్ఫలములను గూర్చి అనంతరము పలుకుచు, తన ప్రాతికూల్యమును పోగొట్టవలయునని ఈ మంత్రములో వేదపురుషుడు ప్రార్థించుచున్నాడు.

(3) త్రిగంశద్ధామ విరాజతి వాక్తతంగాయ శిశియే । ప్రత్యస్య వహ ద్యుభిః ॥

త్రిశంత ధామ = ముప్పది స్థానములలో (ముప్పది ముహూర్తములలో) విరాజతి = (సూర్యుడు) మిక్కిలి వెలుగుచున్నాడు, వాక్ = వేదవాక్కు, పతంగాయ శిశియే = సూర్యుని ఆక్రమించు చున్నది, ద్యుభిః = (నీ) తేజస్సులతో, అస్య = ఈ (నా) యొక్క, ప్రతి = ప్రతికూలవర్తనమును, వహ = పోగొట్టుము.

(త్రిగంశద్ధామ విరాజతి) సూర్యుడు ప్రతిదినము ముప్పది ముహూర్తముల కాలము ప్రకాశించును. సర్వాధారమగు కాలమును తెలుపు “ధామ” శబ్దము ఇచట కాలమునకు అవయవమగు ముహూర్తమును తెలుపుచున్నది. “ప్రశ్నిః” అను సూర్యవాచకశబ్దమును పూర్వమంత్రమునుండి ఇక్కడ అనువృత్తి చేసికొననగును. ఇతడు గొప్ప కాంతితో ప్రతిదినము ప్రకాశించుట నీ కృపవలననే-అని భావము.

(వాక్ పతంగాయ శిశియే) వేదవాక్కు సూర్యుని ఆశ్రయించినది. ఉదయమున ఋగ్వేదముతో, మధ్యాహ్నమున యజుర్వేదముతో, సాయంకాలమున సామవేదముతో స్తుతింపబడుచున్నాడు - అని వేదములో వేఱొక చోటకూడ చెప్పబడినది. ఆకాశములో పక్షివలె సంచరించువాడు. కావున సూర్యుడు “పతంగ” శబ్దవాచ్యుడు.

(ప్రత్యస్య వహ ద్యుభిః) - “గౌః” అను పదమును ముందు మంత్రమునుండి అధ్యాహరించుకొనదగును. భూదేవీ! నీ సౌశీల్యవాత్సల్యాది గుణములను గొని, మిక్కిలి తక్కువ స్థితిలోనుండు నా ప్రాతికూల్యమును పోగొట్టుము. ఇచట కల్యాణగుణములు తేజస్సులుగా, లేక, కిరణములుగా చెప్పబడుచున్నవి. “అస్య” అనుచు మిక్కిలి తక్కువ దశలో నున్నట్లుగా తనను వేదపురుషుడు నిర్దేశించుకొనుచున్నాడు. లేక, “పితరమ్” అని పూర్వశ్లోకములో ప్రస్తుతమగు సర్వేశ్వరుని “అస్య” అను పదముతో ప్రస్తావించు చున్నట్లు భావించి, అతనికి నా విషయముగానున్న ప్రాతికూల్యమును నీ కాంతిసౌందర్య సౌకుమార్యాది గుణములతో పోగొట్టుము-అను అర్థమునుకూడ చెప్పవచ్చును. “శృణోతి నిఖిలాన్ దోషాన్” (చేతనులపట్ల గల దోషములను, ఈశ్వరుని పట్లగల నిరంకుశ స్వాతంత్ర్యాదిదోషములను పోగొట్టుచున్నది) అనునదికదా భూదేవి స్వభావము.

ఇట్లు కాకుండ, ఈ మంత్రమునంతటిని భగవత్పరముగా అన్వయించి, కొందఱు అర్థమును చెప్పిరి.

(తింశద్ధామ విరాజతి) సర్వేశ్వరుడు ప్రతిదినము ముప్పది ముహూర్తముల కాలము రక్షణలో నిలచియున్నవాడై ప్రకాశించును.

(వాక్ పతంగాయ శిశియే) వేదవాక్కు “ద్వా సుపర్ణా” అను మంత్రములో పక్షిగా నిరూపింపబడిన సర్వేశ్వరుని ఆశ్రయించియున్నది. లేక, వేదము హంసరూపియై ఆనాడు వేదములను అనుగ్రహించిన భగవానుని ఆశ్రయించినది - అని అర్థము.

(ద్యుభిః అస్య ప్రతి వహా) సర్వలోకపితా! నీ తేజస్సుతో, గుణములతో నా ప్రాతికూల్యమును పోగొట్టుము.

అవ :- ఈ మంత్రములో వేదపురుషుడు పరమపురుషుని స్తుతించుచున్నాడు.

(4) అస్య ప్రాణా దపానత్యంత శ్చరతి రోచనా! వ్యఖ్యన్మహిషః సువః

అస్య = ఈ పరమపురుషునియొక్క, రోచనా = తేజస్సు, ప్రాణాత్ = ప్రాణనమనెడి పనిని చేసిన పిమ్మట, అపానతీ = అపానము అను పనిని చేయునదియై, అంతః చరతి = లోపల సంచరించుచున్నది. మహిషః = పెద్ద శరీరములోనున్నదియై, సువః = అందమైన దియై, వ్యఖ్యత్ = ప్రకాశించుచున్నది.

(అస్య రోచనా అంతశ్చరతి) ఈ పరమపురుషుని తేజస్సే ప్రాణులయందును సంచరించుచున్నది. ఎందులకు సంచరించుచున్నది? అనినచో,

(ప్రాణాత్ అపానత్) “ప్రాణనమ్” (నరములద్వారా వాయువును ఊర్ధ్వముఖముగా వచ్చునట్లు చేయుట), “అపానమ్” (నరములద్వారా వాయువును అధోముఖముగా వచ్చునట్లు చేయుట) అను పనులను చేయుటకొరకు దేహములో భగవానుని తేజస్సు సంచరించును. లేక, మోక్షపర్యంతమగు, ఉన్నతమగు ఆనందమును, తక్కువది అగు ఇహలోకసుఖములను పొందించుటకు సంచరించుచున్నది అనియును చెప్పవచ్చును. “క్రో హ్యేవాన్యాత్ కః ప్రాణ్యాత్ య దేష ఆకాశ ఆనందో న స్యాత్” (ఆనందస్వరూపియగు ఈ పరమాత్మలేనిచో ఎవడు ఈ ఇహలోకసుఖములను, పరలోకసుఖములను పొందగలడు)? అనెడి ఉపనిషద్వాక్యమును ఇచట స్మరింపనగును. ఆ తేజస్సు ఎట్లు ప్రకాశించుచున్నది? అనినచో,

(వ్యఖ్యన్మహిషః సువః) - గొప్పది అగు శరీరములో నున్నదియై, అందమైనదియై ప్రకాశించుచున్నది. “మామేని మాయవన్” అని కీర్తింపబడు గొప్ప శరీరమును కల “మాశూణా చ్చుదరుడమ్ము” (దోషరహితమైన జ్యోతి స్వరూపము) అని కీర్తింపబడు భగవానుని శరీరమును ఆశ్రయించుటచే విశేషముగా ప్రకాశించుచున్నది-అని అర్థము.

అవ :- తాను చేసిన అకృత్యమునకు పరమపురుషుని సన్నిధిలో క్షమను ప్రార్థించుట ఇందలి విషయము.

(5) యత్త్వా క్రుద్ధః పరోవప మన్యునా యదవర్త్యా ।

సుకల్ప మగ్నో! తత్తవ పునస్తోద్ధీపయా మసి ॥

అగ్నే = పరమపురుషా, అవర్త్యా = శక్తిని లేకుండుటచే, క్రుద్ధః = కోపించిన నేను, మన్యునా = కోపముతో, త్వా = నిన్ను, పరోవప యత్ = విడచితిని అనునది ఏది కలదో, తత్ = అది, తవ = నీయొక్క (అనుగ్రహముతో) పునః = తిరిగి, సుకల్పం = చక్కగా చేసినది అగుగాక, త్వా = నిన్ను, ఉద్ధీపయామసి = జ్వలించునట్లు చేయుదుము.

(యత్త్వా క్రుద్ధః పరోవప మన్యునా యదవర్త్యా) పాపఫలమగు అనుభవములను అడ్డుకొనుటకు శక్తి లేకపోవుటచే, వానిని అనుగ్రహించు నీపై కోపమును పొంది నిన్ను నేను చేయివిడచితిని-అనునది ఏది కలదో?

(అవర్త్యా క్రుద్ధః) శక్తి లేకుండుట కోపమునకు కారణమగుననుట లోకప్రసిద్ధము కదా! “అశక్తా స్తత్పదం గంతుమ్ తతో నిందాం ప్రకుర్వతే” (ఋజువగు రీతిలో ప్రవర్తించుటకు శక్తి లేనివారు నిందావాక్యములను పలుకుదురు) అని చెప్పబడుచున్నదికదా!

(సుకల్పం తత్ తవ పునః) - దుష్కృత్యము నీ అనుగ్రహముతో తిరిగి మంచి పరిణామమును కల్గినది అగునుగాక!

(పునః) మఱి. ఇదివరకే ఇతడు భగవద్భావమును చేయువాడైయుండియు, పాపఫలానుభవముతో స్వామిపట్ల కోపమును పొంది, భగవానుని విడచిపెట్టినవాడుకదా! అందుచే మరల “సన్ను నీ భక్తునిగా చేయవలెను”- అని ప్రార్థించుచున్నాడు.

(అగ్నో!) అగ్రనయనమునే. (ఊర్ధ్వదిశగా జీవుని కొనిపోవుటయే) స్వభావముగా కలవాడా! ఇట్టి నీవు నా చేయి విడువరాదు-అని భావము. నేను నిన్ను విడచినను, నీవు నా చేతిని విడువరాదు సుమా! అని ఇచటి హృదయము.

(అగ్నో! పున స్త్వయా ఉద్ధీపయా మసి) అగ్నో! మఱి నిన్ను జ్వలంపజేయుదును. నిన్ను ధ్యానించుటద్వారా నిన్ను తిరిగి కాంతిని పొందినవానినిగా చేయుదును. చేతనుడు అతనిని చేయి విడచిన పిదప భగవానుడు కాంతి తిరిగినవాడైకదా! ఉండునుకదా. తిరిగి ఇతనిని (జీవుని) పొందిన పిమ్మట కాంతిని అధికముగా పొందును- అని భావము. “పరంజ్యోతి రుపసంపద్య”-అని సంస్కృతవేదము, “ఎన్ కణ్పాశమ్ వైత్త పరంజ్యోతి శోధి” (నా విషయమున వాత్సల్యమును గల పరంజ్యోతి స్వరూపుడు) అని ద్రావిడ

వేదమును చేతనుని పొందిన పిమ్మట భగవానుడు కాంతిని అధికముగా పొందినవాడగును అని ఉత్త్రేక్షించినవికదా!

అవ :- భూదేవి చేయు పురుషకారమువలన పరమపురుషుడు తనయందు ఆరోపించుకొనిన కోపము తీరినవాడగుటను వేదపురుషుడు ఈ మంత్రములో తెలుపుచున్నాడు.

(6) యత్తే మన్యుపరోష్ఠస్య పృథివీ మను దధ్వసే ।

ఆదిత్యా విశ్వే తద్దేవా వసవ శ్చ సమాభరన్ ॥

మన్యుపరోష్ఠస్య=కోపముతో విడువబడిన, తే = నీ యొక్క, యత్ = ఏ తేజస్సు, పృథివీమను = భూమిని అనుసరించి, దధ్వసే = లయమును పొందినదో, తత్ = ఆ తేజస్సును, ఆదిత్యాః = ఆదిత్యులును, విశ్వేదేవాః = విశ్వేదేవులును, వసవః చ = వసువులును, సమాభరన్ = ధరించిరి.

(యత్తే మన్యుపరోష్ఠస్య) కోపముతో నాచే విడువబడిన నీయొక్క తేజస్సు ఏది కలదో-అని భావము. నేను విడచుటచే నీకు ఏర్పడిన కోపమనెడి తేజస్సు.

(పృథివీ మనుదధ్వసే) - ఏతేజస్సు భూమిని అనుసరించి, లయమును పొందినదో-అని అర్థము. భూదేవి పురుషకారకృత్యమును చేయుటచే, ఆమె అభిప్రాయమును అనుసరించి, లయమును పొందినదో - అని భావము. భూదేవిచే ఉపశమింపజేయబడిన ఆ తేజస్సుయొక్క తీవ్రత పిమ్మట ప్రస్తావింపబడుచున్నది.

(తత్ ఆదిత్యా విశ్వే దేవా వసవ శ్చ సమాభరన్) ఆ తేజస్సును పండ్రెండుమంది ఆదిత్యులు, విశ్వేదేవులు, అష్టవసువులును ధరించిరి. వీరియందు కన్పించు తీవ్రమైన తేజస్సు పరమపురుషునకు చెందినదియే-అని భావము, **“తస్య భాసా సర్వ మిదం విభాతి”** (ఆ పరమపురుషుని కాంతిచే సూర్యుడు మొదలగు అందఱును ప్రకాశింతురు) అనెడి వేదవాక్యము ఇచట స్మరణీయము. ఆదిత్యులు మొదలగువారివద్ద కనుపించు తీవ్రమైన తేజస్సు ఈ పరమపురుషునకు చెందినదియే. అట్టి తేజస్సునకు లక్ష్యము కాకుండ నన్ను భూదేవి కాపాడినది - అని ఆమె యొక్క గొప్ప ఉపకారమునుగూర్చి వేదపురుషుడు పలుకుచున్నాడు. లేక, నీవు కోపించిన కాలములో నీకు తగిన సమాధానము లను పల్కి, ఆ కోపమును భూదేవి తీర్చినది. అట్టి నీ స్వరూపమును ఆదిత్యాది మహాను భావులు ధ్యానమును చేయుచున్నారు. వారితో నేనుకూడ ధ్యానము చేయుదును-అనుచు అర్థమును చెప్పువారును కలరు.

అవ :- ఈ మంత్రమునుండి పదమూడవ మంత్రమువరకు గల ఏడు మంత్రములు అధర్వణ వేదమునకు చెందినవి అని అందురు. కాని, ఇప్పుడు లభించు అధర్వణవేదములో కానవచ్చుట లేదు. అయినను, భూసూక్తములో ఈ మంత్రములు అన్ని ప్రాంతములలో అందఱిచే అనుసంధింపబడుచున్నది. ఈ మంత్రములలో చాలావరకు భూదేవియొక్క నామములే పరింపబడుచున్నవి. శ్రీ సూక్తములోవలె ఈ మంత్రములలో పురుషకారభూత అయిన భూదేవియొక్క గొప్పతనము తెలుపబడినది.

(7) మేదినీ దేవీ వసుంధరా స్యా ద్వసుధా దేవీ వాసవీ ।

బ్రహ్మవర్చసః పితౄణాం శ్రోత్రం చక్షు ర్మనః ॥

వసుంధరా = రత్నములు మొదలగు ధనములను ధరించునదియై, వసుధా = ఆ ధనములను పోషించునదియై, వాసవీ = ధాన్యరూపమైన ధనమును కల్గినదియై, దేవీ = ప్రకాశించునదియైన, మేదినీ దేవీ = భూదేవి, స్యాత్ = (నా పట్ల అనుగ్రహమును కల్గినదిగా) అగునుగాక!, పితౄణాం = నన్ను రక్షించినవారికిని, (నాకును), శ్రోత్రం చక్షుః మనః = కన్ను, చెవి, మనస్సు మొదలైనవి అగు ఇంద్రియములను, బ్రహ్మవర్చసః = బ్రహ్మతేజస్సును (అనుగ్రహించుగాక!)

(మేదినీ దేవీ) “మధుకైటభదానవేంద్రమేదఃప్లవవిస్రా విషమైవ మేదినీయమ్” (అనర్హరాఘవమ్ 1-14) (మధుకైటభులను పేరుగల అసురశ్రేష్ఠుల మేదస్సు అనెడి మాంససమూహముచే దుర్గంధభూయిష్టమై, గంధవిషయములో విషమమైయున్నది ఈ భూమి) అనెడి మురారికవి పల్కిన రీతిలో, దుష్టులనుండి తన సంతానమును కాపాడుటకు గంధవతియగు తన దేహమును దుర్గంధప్రచురమును గావించుకొనుటకుకూడ వెనుకాడనిది అనుచు ఈమె పుత్రవాత్సల్యమును ఈ నామము వెల్లడి చేయుచున్నది.

(మేదినీ దేవీ) మాంసప్రహామముచే వూయబడినపుడును తాను అప్రాకృత అగుటచే దానితో సంబంధము లేకుండ ప్రకాశించునది. **“దేవీ”** అనగా **“దివు-ద్యుతే”** అను ధాత్వర్థమునుబట్టి ప్రకాశించునది - అని అర్థము.

(వసుంధరా) - బంగారము, వెండి, వజ్రవైడూర్యములు, గోమేధికము, రత్నము, పుష్పరాగము ఇత్యాది సంపదలను ధరించునది. సంపదకు అధిదేవత శ్రీదేవి. ఆ సంపదకు అంకురించు భూమియే భూదేవి.

(వసుధా) సంపదలకు అంకురించు భూమి అగుటయేకాక దానిని వృద్ధిచేయునదికూడ.

(వాసవీ) - ధనరూపమైన సంపదకు మాత్రమే కాక, వరి, ధాన్యము, గోధుమ మొదలగు పలు విధములగు ధాన్యరూపమైన సంపదకు ఈమె నెలవైయున్నది.

(దేవీ)- “దివు-క్రీడా”-అను ధాతువునుండి పుట్టిన పదముగా దీనిని గ్రహించినచో, ఈ సంపదలను ఇతరులకు అనుగ్రహించి, వారు దానిని సంపాదించుటయందు, రక్షించుట యందును పడునట్టి కష్టములను చూచి, నవ్వి, క్రీడించునది. సర్వేశ్వరునకు చెందినది అగు తన విభూతిలోని ఒక మూలను పాలించు ప్రభువులు, తమను అండాధిపతిగా అభిమానించి, కొద్ది దినములు గడువగానే మట్టిలో కలసి, నశించి పోవుటను చూచి, నవ్వుచు క్రీడించును.

(దేవీ)-“దివు-విజిగీషా” అను ధాతువునుండి ఉత్పన్నమైన పదముగా గ్రహించినచో, భూమిని అంతటిని జయించినట్లు తమను అభిమానించు దురీశ్వరులను జయించి, వారిని ఆడించును. భూమిని అంతటిని జయించినట్లుకదా వారు తలతురు. వాస్తవమునకు రాజ్యాధికారకాంక్షకు వశులైనవారిని భూదేవి జయించి, ఆడించుచున్నది.

(దేవీ)-“దివు-ద్యుతి”, “దివు-కాంతి” అను ధాతువులనుండి పుట్టిన పదమని భావించినచో, కాంతితో, రూపసౌందర్యముతో అందఱిని మించియుండునది-అని అర్థము. “పడివిజైయిల్లా మలర్మకళ్, మగ్నైనిలమకళ్” (రూపసౌందర్యమున సాటి లేని లక్ష్మీదేవి, మరియు భూదేవి) అనుచు ఈ అర్థమును అభ్యర్థింప, “ఏవంభూతభూమి” (శరీర సౌందర్యము మొదలగువానిలో లక్ష్మీదేవివలెనుండు భూదేవి) అని శరణాగతి గద్యలో భగవద్రామానుజులుకూడ అనుగ్రహించిరి. “దివు” అను ధాతువునకు గల మిగిలిన అర్థములు లక్ష్మీదేవి విషయములోవలె ఈ దేవీరికిని తగియుండుటను గమనింపనగును.

(దేవీ) దేవుడగు పరమపురుషునకు పత్ని అను అర్థముకూడ తగినదియే.

(స్యాత్) - ఇట్టి భూదేవి మాపట్ల అనుగ్రహమును కల్గినది అగుగాక!

(బ్రహ్మవర్చసః పితౄణాం త్రోత్రం చక్షుః మనః స్యాత్) నా తండ్రికిని, నాకును చెవి, కన్ను, మనస్సు మొదలగు ఇంద్రియములను, బ్రహ్మతేజస్సును భూదేవియొక్క అనుగ్రహమున కలుగుగాక!

(పితౄణాం) “జనితా చోపనేతా చ య శ్చ విద్యాం ప్రయచ్ఛతి, అన్నదాతా భయత్రాతా పంచైతే పితరః సృతాః” (జన్మ నిచ్చినవాడు, ఉపనయనమును చేసినవాడు, విద్యను ఇచ్చినవాడు, అన్నదాత, భయమునుండి కాపాడినవాడు - అను ఈ అయిదుగురు తండ్రులుగా చెప్పబడినారు) అని చెప్పబడిన అయిదుగురు తండ్రులకును ఇది ఉపలక్షణము. మాకు చక్కని ఇంద్రియములను, బ్రహ్మతేజస్సును భూదేవి అనుగ్రహించు గాక! అని భావము. భూమాత అనుగ్రహించు అన్నముచేతనే ఇంద్రియములు పోషింప

బడుటచే, తేజస్సు కల్గుటచే, ఆ తల్లి కృపచేతనే ఇవి సిద్ధించునుట శాస్త్రసిద్ధమగుటచే, వీనిని భూదేవివలన కలుగవలెనని వేదపురుషుడు ప్రార్థించుచున్నాడు.

అవ :- తనను అనుగ్రహింపవలెననుచు వేదపురుషుడు భూదేవిని ఇందు ప్రార్థించు చున్నాడు.

(8) దేవీ హిరణ్యగర్భిణీ దేవీ ప్రసూ వరీ । సదనే సత్యాయనే సీద ॥

సత్యాయనే = బ్రహ్మమునకు వాసస్థానమైయున్నదానా!, సదనే = (ప్రాణులన్నిటికిని) వాసస్థానమై యున్నదానా!, హిరణ్యగర్భిణీ = హిరణ్యమును నీ గర్భమున కల్గినదానివై, దేవీ = క్రీడించుదానివై, వరీ = “వరమ్” అను నిధిని కల్గినదానివై, దేవీ = దేవునకు పత్నివైయున్న నీవు, సీద = (నన్ను) అనుగ్రహింపుము.

(దేవీ) తన పుత్రులగు చేతనులను చూచి, క్రీడించునది. (లేక) పరమపదములో పరమపురుషునితో పాటు క్రీడించునది అనియును అర్థము.

(హిరణ్యగర్భిణీ) - బంగారమును తన గర్భములో కల్గినది. ఇచటి “హిరణ్య” పదము శ్రేష్ఠములగు వస్తువులకు అన్నిటికిని ఉపలక్షణము.

(ప్రసూః) ఉన్నతములగు వస్తువులను తన గర్భములో కల్గియుండునదియేగాక, గొప్ప వస్తువులను ప్రసవించునది.

(వరీ) - “వరమ్” అనబడు నిధిని కల్గినది. (లేక) వరములను అనుగ్రహించునది- అనియును అర్థము.

(దేవీ)-ఈ అతిశయములకు అన్నిటికిని మూలముగా దేవుడగు సర్వేశ్వరునకు పత్నియైయున్నది. లేక, పూర్వోక్తములగు అతిశయములచే ప్రకాశించునది అనియును అర్థము.

(సదనే)- అందఱికిని నిలచు స్థానమైయున్నదానా!

(సత్యాయనే) - “సత్యం జ్ఞాన మనంతం బ్రహ్మ” అనబడు అనంతమునకు నెలవుగను, అతనిని నెలవుగా కల్గినదిగను ఉన్నది. “కిడన్దిరున్దు నిష్టళన్దు కేల్లొలాయ్ కీల్లొప్పుక్కు, ఇడన్దిరుమ్ తన్నుళ్ కరక్కుమ్ ఉమ్మిమ్మమ్, తడమ్మెరుమ్ తోళార త్తళవుమ్ పారెన్నుమ్ మడన్దైయే మాల్ శెయ్కిన్దు మాలార్ కాణ్ణారే” అనునట్లు ఈ భూదేవి పరమపురుషునకు నివాసస్థానముగ, అతనిని తనకు నివాసస్థానముగనుండు స్థితులను నమ్మాళ్వార్లు వివరించిరి కదా!

(సీద) ఇట్టి భూమాతా! నాకు అనుగ్రహింపుము.

(9) సముద్రవతీ సావిత్రి అనో దేవీ మహ్యంగీ । మహీ ధరణీ మహా వృతిష్ఠాః ॥

(10) శృంగే శృంగే యజ్ఞే యజ్ఞే విభీషణీ । ఇంద్రపత్నీ వ్యాపినీ సురసరి రిహ ॥

సముద్రవతీ = సముద్రమును (వసనముగా) కల్గిన దానివిగా, సావిత్రి = సూర్యుని (తలకముగా) కల్గినదానివిగా, అనః దేవీ = అకారవాచ్యుడగు పరమపురుషునకు దేవిగను, అంగీ = (కారార్ వరై కౌజ్ఞై, శెఱ్ఱలుగ్రీపేరాత్తు, పేరార మార్వు, పెరుమామగ్నై కూన్దల్ మొదలగు) అందమైన అంగములను కల్గిన దానివిగా, మహీ = గొప్పతనమును కల్గినదానివిగా, మహాః = కీర్తింపబడుదానివిగా, ధరణీ = అన్ని జీవరాసులను ధరించు చున్న దానివిగా, మహాః = తేజోరూపిణివిగను, విభీషణీ = (అనాశ్రితులకు) భయమును కల్గించునదానివిగా, ఇంద్రపత్నీ = గొప్ప సంపదను కల సర్వేశ్వరునకు పత్నివిగను, సురసరిః = దేవతలచే ఆశ్రయింపబడినదానివిగా, ఇహ వ్యాపినీ = ఈ లోకములో వ్యాపించియున్నదానివిగానున్న నీవు, శృంగే శృంగే = (గొప్ప స్థలములగు) పర్వతశిఖరము లలో, యజ్ఞే యజ్ఞే = (గొప్ప కార్యములగు యజ్ఞములలో) వృతిష్ఠాః = వెల్లుదానివి అగుచున్నావు.

ఈ రెండు మంత్రములతో వేదపురుషుడు భూదేవిని కీర్తించుచున్నాడు. ఈ రెండును కలిపి ఒకే వాక్యము. ఒకే అన్వయమును కల్గినవి. మొదటి మంత్రమును తిరుమజ్జై యాగ్నార్వర్ణ తాము అనుగ్రహించిన శిఠీయ తిరుమడల్ అను ప్రబంధములో - “కారార్ వరైకౌజ్ఞై కృణ్ణార్ కడలుడుత్తై, శీరార్ శుడర్ శుట్టి శెఱ్ఱలుగ్రీపేరాత్తు, పేరారమార్విల్ పెరుమామగ్నై కూన్దల్, నీరార వేలి నిలమజ్జై” అనుచు వ్యాఖ్యానించిరి. ఉత్తమనాయికకు ఉండదగిన శుభలక్షణములను చక్కగా కల్గియున్నది ఈ భూదేవి అనుటను నిరూపించుచు ఈ రెండు మంత్రములు ఆ దేవిని కీర్తించుచున్నవి.

(సముద్రవతీ) - కదలిని వసనముగా కల్గినది. “సముద్రాంబరా” అనికదా భూదేవి తిరునామము. ఈ అర్థమునే “కణ్ణార్ కడలుడుత్తై” తిరుమజ్జై యాగ్నార్వర్ణ అనుచు ద్రావిడీకరించిరి. తన తిరుమేనికి తగినట్లు చల్లని, మృదువైన, చూచువారి కన్నులను సంతోషముతో నిండించు అందమును కల్గినదిగాకదా సముద్రము అనెడి మేఘవర్ణపు వసనముండును.

(సావిత్రి) - “సవితా” అనుపదము సూర్యుని బోధించుటచే, సూర్యుని తలకముగా కల్గినది అని అర్థము. “శీరార్ శుడర్ శుట్టి” అని తిరుమజ్జై ఆగ్నార్వర్ణకూడ పల్కిరికదా!

అందమైన కాంతిని కల్గిన ఆదిత్యుని తలకముగా కల్గినది. “చక్షోః సూర్యో అజాయత” అనునట్లు సర్వేంద్రియప్రధానము నయనమగుటచే, ఇంద్రియతలకమగు అతని కన్ను నుండి పుట్టినది ఈమెకు తలకమైనది కాబోలు! “సవితా” అనునది సకలలోకశ్రేష్ఠుడగు పరమపురుషుని తెలుపునదిగా గ్రహించినపుడు, అతని పత్ని అగుటచే భూదేవి సావిత్రి అగుచున్నది అను అర్థమునుకూడ చెప్పవచ్చును.

పర్ణవసనము, తలకమును ఈమె సౌభాగ్యమునకు చిహ్నములు కదా! ఈ దేవికి ఇట్టి సౌభాగ్యమును అనుగ్రహించు నాథుడెవడు? అనినచో,

(అనో దేవీ) - “అవ-రక్షణే” అను ధాతువునుబట్టి ఈ ప్రయోగము సర్వరక్షకుడగు ఆ సర్వేశ్వరుడే ఈమెకు నాథుడు - అను అర్థము నిచ్చును. దీనివలన భూదేవిభర్త సర్వరక్షకుడగు శ్రీమన్నారాయణుడే అని వేదము చాటినట్లయినది. ఈమె విశిష్టనామ మేది? అనగా -

(మహీ) మహత్త్వమును కల్గినది అగుటచే “మహీ” అనునది ఈమెకు విలక్షణనామము. “క్షమయా పృథివీసమః” (ఓర్పు అనెడి గుణములో భూమికి సాటి వచ్చువాడు) అని కీర్తింపబడు గుణమహిమను కల్గినది అగుటచే “గొప్పది” అను అర్థమిచ్చు ఈ నామమును కల్గినది. మన కంటికి ఎదురుగా కన్పించు బ్రహ్మాండమైన రూపమును కల్గినది అగుటచే “మహీ” అను పేరును పొందినది.

(మహీ) ఆవరణజలమే ఎల్ల అగునట్లు కల్గియున్నది. “నీరార వేలి” అని తిరుమజ్జై యాగ్నార్వర్ణును ఈ అర్థమును పల్కిరి. ఈమెకుగల మఱి కొన్ని వైలక్షణ్యములు ఇకపై తెలుపబడుచున్నవి.

(అంగీ) - పొగడబడు అంగములను కల్గినది ఈమె. “రాఘవోఽర్హతి వైదేహీం తం చేయ మసితేక్షణా” (రాఘవుడు వైదేహి అనబడు జానకీదేవికి తగినవాడు, నల్లని కన్నులను కల ఆమెయు అతనికి తగినది) అనునట్లు సర్వాంగ సుందరుడై, “స్వక్షః స్వంగః” (అందమైన నేత్రములను కలవాడు. అందమైన అంగములను కలవాడు) అనబడు అతనికి తగినదియై, సర్వాంగసుందరియైయున్నది - అని తాత్పర్యము. ఈ పదముయొక్క అర్థమునే తిరుమజ్జై మన్నన్ “కారార్ వరై కౌజ్ఞై కృణ్ణార్ కడలుడుత్తై, శీరార్ శుడర్ శుట్టి శెఱ్ఱలుగ్రీపేరాత్తు, పేరార మార్విల్ పెరుమామగ్నై కూన్దల్, నీరారవేలి” (మేఘములు నిండుగా వ్యాపించిన వనగిరి, వేంకటాద్రి, అను పర్వతములను రెండింటిని రెండు స్తనములుగా కలిగినది, వ్యాపించిన విశాలమైన సముద్రమును వసనముగా కలిగినది, అందమైన కిరణములు గల సూర్యుని తలకము అను ఆభరణముగా కలిగినది, ఎఱ్ఱని,

కలిగియున్న గొప్ప కావేరినది జలమును గొప్ప హారముగా దాల్చిన వక్షస్సును కల్గినది, పెద్ద నల్లని మేఘములనెడి కేశములను కల్గినది, ఆవరణజలమును రక్షగా కల్గినది) అనుచు శిశీయతిరుమడల్లో వ్యాఖ్యానించిరి.

(అంగీ) - “కారార్ వరై క్కొణ్ణై” అని కీర్తింపబడు పర్వతరూప స్తనములను కల్గినది. కారిన్యము, ఔన్నత్యము, అగ్రభాగమున నల్లని వర్ణమును కల్గియుండుట, నాథుడు విశ్రమించు చోటు అగుట అను లక్షణములను పూర్ణముగా కల్గినవి. కావున కీర్తింపతగిన పర్వతములను స్తనములను కల్గినది ఈమె అని ఈ పదముయొక్క భావము. “భూమనిందాప్రశంసాను” అనునట్లు ప్రశంసార్థమున ఇచటి ప్రత్యయము వచ్చినది. (అంగీ) - “శెళ్ళుమ్మి పేరార్ తు పేరార్ మార్వు” అని కీర్తింపబడిన అంగమును కల్గినది. పర్వతములనుండి వెలువడు మణులను, సువర్ణమును, చందనాదికములను కొట్టుకొనివచ్చుచు, కలగిన నీటిని కల్గినదియై, పల్లపు ప్రదేశములవైపు ప్రవహించుచు వచ్చు నదులు అనెడి, చందనదిగ్దమైన, బంగారముతో, మణులతో చేయబడిన హారములను కల వక్షస్థలమును కల్గినది.

(అంగీ)-“హిరణ్యకేశః” అనుచు వేదముచే పొగడబడిన కేశపాశమును కల కేశవుడగు అతడు అభినివిష్టచిత్తుడగునట్లు, గొప్ప మేఘవర్ణమును కల కేశములనెడి అవయవమును కల్గినది. ఇంద్రధనుస్సు, మెఱపు అనెడి కదంబమాలను కల్గి, దట్టముగా, పెద్దదిగానున్న, నల్లని మేఘములే ఈమెకు కేశములగుచున్నవి. ఈ రీతిలో మిగిలిన ఈమె మిగిలిన అంగములనుకూడ ఊహించు కొననగును.

(మహా:) మహనీయమైయున్నది. అందఱిచే “పుడమితల్లి” అని కీర్తింపబడునది. ఇట్లు కీర్తించుటకేమి కారణము? అనినచో, అందులకు సమాధానము ఇకపై తెలుపబడుచున్నది.

(ధరణీ) - అందఱిని ధరించునది (మోయునది) ఈమె.

(మహా:) మనము కన్నులతో దర్శించు ప్రాకృతరూపము మాత్రమే కాదు, తేజోరూపమైన, అప్రాకృతమైన దివ్యమంగళవిగ్రహమును కల్గినది.

(విభీషణీ) తనను ఆశ్రయింపనివారికి మిక్కిలి భయమును కల్గించునది. సుడిగాలి, అతివృష్టి-ఇత్యాది ఉత్పాతములను కలుగజేసి, వారిని దండించునది. ఇట్లు ఈమెయొక్క పూర్వోక్తవైలక్షణ్యములకు, ఇకపై చెప్పబోవు వైలక్షణ్యములకును గల హేతువు ఇపుడు ప్రస్తావింపబడుచున్నది. ఆ కారణ మేమి? అనగా-

(ఇంద్రపత్నీ) - “ఇది -పరమైశ్వర్యే” అని ఇచటి ధాతువు అగుటచే, ఇంద్రశబ్ద మిచట పరమైశ్వర్యమును కల పరమపురుషునకు వాచకము. ఇట్లు ఇంద్రశబ్దవాచ్యుడగు పరమాత్మయొక్క పత్ని కావున ఈమెకీ వైలక్షణ్యములు సిద్ధించినవి.

(వ్యాపిని)- “అంత ర్భూమి శ్చ తత్పర్వం వ్యాప్య” అనునట్లు సర్వవ్యాపకుడగు స్వామికి ఒక విధముగా తగియుండునది - అని చెప్పునట్లు రూపగుణవిభూతులతో వ్యాపించియుండునది. జీవకోటికి చేరిన ఈమె స్వరూపము అణువే అనునది సర్వసమ్మత మగుటచే, ఇచట తెలుపబడిన వ్యాప్తి స్వరూపవ్యాప్తి కాదు. “తథా భూమి శ్చ నీళా చ శేషభూతే మతే మమ, స్వరూపత స్తు న తయో ర్గుణతో వ్యాప్తి రిష్యతే” (లక్ష్మీదేవివలెనే భూదేవి, నీళాదేవులును భగవానునకు శేషభూతలు అనునది నా సిద్ధాంతము. కాని, వారికి స్వరూపవ్యాప్తి లేదు; గుణవ్యాప్తియే కలదు) అనెడి ప్రమాణము ఇచట స్మరణీయము. ఈమెయొక్క రూపగుణవిభూతులు వ్యాపించియుండుట ఎవరును దర్శింప మీలుకాని నిత్యవిభూతిలోనా? అనినచో,

(ఇహ వ్యాపిని) - ఈ లీలావిభూతిలో ఈమె రూపగుణవిభూతులు వ్యాపించి యున్నవి- అని భావము.

(సురసరిః) దేవతలచే ఆశ్రయింపబడునది. దేవతలు అసురనిరసనము కొఱకు భూదేవిని పురస్కరించుకొని, భగవానుని ఆశ్రయించుట పురాణములలో ప్రసిద్ధమేకదా! అమ్మా! ఇట్టి నీవు -

(శృంగే శృంగే యజ్ఞే యజ్ఞే వృతిష్టాః) - పర్వతశిఖరములన్నిటియందు విశేషముగా వెలుగుచున్నావు.

(శృంగే శృంగే వృతిష్టాః) గొప్ప గొప్ప స్థానములనెడి పర్వతశిఖరములలో విశేషముగా వెలుగుచున్నావు. “మలైముత్తొళ్ళిల్ మన్ని క్కిడన్దుబ్బుమ్ శీరియ శిల్లమ్” (పర్వతగుహలో స్థిరముగా నిద్రించు గొప్ప సింహము) అని కీర్తింపబడు స్వామి విశ్రమించు చోటు అగుటచే ఆ పర్వత శిఖరములలో విశేషముగా వెలుగుచున్నావు.

(యజ్ఞే యజ్ఞే వృతిష్టాః) - “ఇంద్రపత్నీ” అని కీర్తింపబడుటచే “పత్న్య ర్నో యజ్ఞసంయోగే” అనెడి న్యాయమునుబట్టి సృష్టిసంహారాది సకలయజ్ఞములందును అతనితో కూడియుండి వెలుగుచున్నావు. యజ్ఞపురుషుడగు అతనితో కూడియుండి, సకలయజ్ఞములలో ఆరాధింపబడుదానివిగా వెలుగుచున్నావనియును భావము.

(శృంగే శృంగే యజ్ఞే యజ్ఞే వృతిష్టాః)- యజ్ఞవరాహస్వామి పత్నికదా ఈమె. ఈ వరాహస్వామి నివసించు పర్వతశిఖరములలో, యజ్ఞభూములలో వెలుగుచున్నావు.

(శృంగే శృంగే వృతిష్టాః) నీ నాథుడు విశ్రమించి, ఆనందించు స్తనములగు తిరువేంకటాచల శిఖరములో, తిరుమాలిరుమ్ శోలై అనబడు వనగిరిశిఖరములో నీవు కాంతిని పొంది ప్రకాశించుచున్నావు.

(యజ్ఞే యజ్ఞే వృతిష్టాః) జనకచక్రవర్తి యజ్ఞభూమిలో సీతాదేవి అనెడి లక్ష్మి అంకురించు క్షేత్రముగను, శ్రీవిష్ణుచిత్తుల నందనవన కైంకర్యయజ్ఞ భూమిలో గోదాదేవిగా అవతరించియు నీవు వెలుగుచున్నావు. ఇట్టి నీవు మమ్ములను కాపాడవలెనని భావము.

అవ :- పూర్వమువలెనే భూదేవిని స్తుతించుచు, ఆమెయొక్క మోక్షమును పొందింప జేయు స్వభావమును ఈ మంత్రములో వేదపురుషుడు కీర్తించుచున్నాడు.

(11) వాయుమతీ జలశయనీ శ్రియం ధారాఽజా సత్యం ధోపరి మేదినీ ।

సోపరి ధత్తంగాయ ॥

వాయుమతీ = వాయువును (ఊపిరిగా) కల్గినదియై, జలశయనీ = జలమును శయ్యగా కల్గినదియై, శ్రియం ధారా = సంపదను ధరించియున్నదియై, అజా = జన్మరాహిత్యమును కల్గినదియై, అంధోపరి = సతీ = అజ్ఞానులగు సంతానముకొఱకై ఉన్నదియై, సా = అట్టి గొప్పతనమును కల, మేదినీ = భూమి, అంగాయ = పరమపురుషుని ఆశ్రయింపజేయుటకై, ఉపరి = తనపై, ధత్త = ప్రాణులనన్నిటిని ధరించుచున్నది.

(వాయుమతీ) వాయువు అనెడి ఊపిరిని కల్గినది. గత మంత్రములలో ఒక ఉత్తమ నాయికగా వర్ణింపబడినదికదా ఈమె. ఆ విషయమే ప్రకృతమంత్రములోకూడ అనువర్తించుచున్నది. గంధవహుడగు వాయువును ఊపిరిగా కల్గినది.

(జలశయనీ) - అవరణజలమును పడుకగా కల్గినది. “నీరార వేలి నిలమజ్జై” అనిరికదా తిరుమణ్ణమన్నన్. శరీరసౌకుమార్యమునకు తగిన శైత్యము మొదలగువానిని కల పడుకను కల్గినది. నాయకుని శయ్యయే నాయకిని పడుకగా అగుటకదా యుక్తము. జలశాయి అగు అతని శయ్యయే ఈమెకును పడుక అయినది. సముద్రమధ్యమున కదా భూమి ఉన్నది. “అపో నారా ఇతి ప్రోక్తా అపో వై నరసూనవః, తా యదస్యాయనం పూర్వం తేన నారాయణః స్మృతః” (జలమునకు నారమని పేరు. నశింపనివాడగుటచే నరుడనబడు పరమాత్మునివలన జన్మించినదికదా జలము. నారమనెడి ఆ జలము ఇతనికి పూర్వము స్థానమగుటచే, ఇతడు నారాయణుడనబడుచున్నాడు) “సృష్ట్యా నారం తోయ మంతః స్థితోఽహం, తేన స్యా న్మే నామ నారాయణేతి” (వరాహపురాణము) (నారమనెడి జలమును సృష్టించి, నేను దానియందుండినవాడనగుటచే నారాయణుడను పేరు నాకు కల్గినది), “నడుక్కడలుళ్ తుయిన్ఱ నారాయణనే!” (సముద్రమధ్యమున నిద్రించు

నారాయణుడా! - తిరువాయ్మొళ్ళి) అనునట్లు అవరణజలము అతనికి శయ్యకదా! అదియే ఉత్తమనాయకి అగు ఈమెకును పడుకగా అయినది.

(శ్రియం ధారా) - సంప్రదూపమైన శ్రీదేవిని తన గర్భములో ధరించియున్నది. లక్ష్మీదేవికిని అంకురించు చోటుగా నున్నదని భావము. లేక, శ్రీరామావతారములో లక్ష్మీస్వరూపిణి అగు సీతాదేవికి తన గర్భములో దాల్చియున్నది - అనియును భావము. “అద్భ్యుః పృథివీ” (జలమునుండి భూమి పుట్టినది) మొదలగు వేదవాక్యములు భూమికి ఉత్పత్తి కలదని తెలుపుచున్నవికదా! ఈమెకూడ మనవలె జన్మను కల్గినదియా? అనినచో,

(అజా) జన్మలేనిది ఆ వేదవాక్యములు ఈమె శరీరమునకు సంబంధించిన జన్మను తెలుపుచున్నవి తప్ప, ఈమె (అత్మ) జన్మను తెలుపుట లేదు - అని భావము.

(అంధోపరి సతీ) జ్ఞానములేని తన సంతానముకొఱకే సత్తను పొందినది. జ్ఞానమనెడి నేత్రమే నిజమగు నేత్రమని చెప్పదగియుండుటచే, జ్ఞానహీనులు “అంధులు” అనబడు చున్నారు. తల్లికి ఎల్లప్పుడు జ్ఞానములో, అంగములో కొఱతను కల సంతానముపట్ల మిగిలిన పిల్లల విషయములోకంటె వాత్సల్యము అధికముగా నుండును అట్లే, ఈ భూమాతయును జ్ఞానహీనులగు తన సంతానముకొఱకే ప్రాణములను దాల్చియుండును. ఈమెకు తన జ్ఞానశూన్యులగు తన పిల్లలపట్ల ప్రేమ మిక్కిలిగానుండుననుట ఎచట గమనింపనగును? అనినచో,

(సా మేదినీ) - “నా కన్నులు పోయినవి” అనుచు వేదరూపమగు చక్షువులను కోల్పోయిన బ్రహ్మకొఱకు పరమపురుషుడు మధుకైటభులను వధించినపుడు తన శరీరమును మలినపఱచుకొనికూడ, బ్రహ్మకు వేదరూపనేత్రములను ప్రసాదించిన కార్యములను గమనించితిమికదా! “మేదినీ” - మధుకైటభుల మేదస్సు అను మాంస ప్రవాహముతో పూయబడినది - అని ఈ పదముయొక్క అర్థము. బ్రహ్మాదుల విషయములో మాత్రమేనా ఈమె వాత్సల్యము అధికముగా నుండును? అనినచో,

(అంగాయ ఉపరి ధత్త) అకారవాచ్యుడగు సర్వేశ్వరుని పొందింపజేయుటకు ప్రాణులనందఱను (వారు చేయు అపరాధములను అన్నిటిని అతడు గమనింపకుండు) తన పైననే ధరించుచున్నది. ఈ తల్లి - అని భావము. సర్వప్రాణుల విషయమున ఈమె వాత్సల్యరసప్రవాహము ఉత్పటముగా ప్రవహించునని హృదయము.

అవ :- శ్రీమన్నారాయణునకు, భూదేవికిని మధ్య గల పలు విధములైన సంబంధములను ప్రస్తావించుచు, ఆ స్వామి శ్రీపాదములలో శరణాగతిని చేయుట ఇందలి విషయము.

12) విష్ణుపత్నీం మహీం దేవీం మాధవీం మాధవప్రియామ్ ।

లక్ష్మీప్రియసఖీం దేవీం సమామ్యచ్యుతవల్లభామ్ ॥

మాధవీం = మాధవునకు పత్ని అగుటచే “మాధవి” అని పిలువబడునది, మాధవ
ప్రియాం = లక్ష్మీనాథునకు మిక్కిలి ఇష్టమైనది, లక్ష్మీప్రియసఖీం = శ్రీదేవికి ప్రియసఖి,
దేవీం = రూపగుణములతో ప్రకాశించునది, అచ్యుతవల్లభాం = అచ్యుతుని ప్రియనాయ
కునిగా కల్గినది, విష్ణుపత్నీం = విష్ణువునకు ప్రియపత్నియును అగు, మహీం దేవీం =
భూదేవిని, సమామి = సమస్కరించుచున్నాను.

అర్థస్వాతంత్యమునుబట్టి “విష్ణుపత్నీం మహీం దేవీమ్” అను ప్రయోగమును వాక్యము
చివరగల “సమామి” అను క్రియతో అన్వయింపనగును.

(మాధవీమ్) మాధవునకు పత్ని అగుటచే “మాధవి” అని పిలువబడు దేవిని.
మాధవుడు లక్ష్మీనాథుడు లక్ష్మీనాథునకు పత్ని అగుటచే సర్వేశ్వరునకు శ్రీదేవి మాత్రమే
పట్టమహిషి అనుటయు, ఈ భూదేవి ద్వితీయభార్యయే అనుటయును తెలియుచున్నది.
లోకములో భార్యగానున్న వారందఱును తమ భర్తకు విధేయురాండ్రుగను, ఆనందమును
కల్గించువారుగను నుండురని చెప్ప వీలు లేదు. ఇచటకూడ అదియే స్థితియా! అనినచో,

(మాధవప్రియామ్) మాధవునకు ప్రియమైనది. లక్ష్మీనాథునకు ప్రియమైయుండు
ననుట వలన, భగవానుడు లక్ష్మీదేవితో ఆనందించునపుడు ఆ దేవియొక్క స్తనబాహు
దృష్టులవలె, పూలమాల, చందనము మొదలగునవివలెనుండి, ఇద్దఱికిని మాధుర్యమును
కల్గించునది ఈ దేవేరి అనునది తెలుపబడుచున్నది. ఈ విషయములో సాపత్యము
(సవతుల పోరు) లేదని ఏర్పడుచున్నది. “తిరుమకళుమ్ మణ్మకళుమ్ ఆయ్మకళుమ్
శేర్న్దాల్ తిరుమకట్టే తీర్న్దవారెన్కొల్? తిరుమకళుమ్ పాలోదమ్ శిన్ద పడనాకణై
క్కిడన్ద మాలోదవణ్ణర్ మనమ్” (క్షీరాబ్ధితరంగములు చెదురుచు తుంపురులు పైన
పడుచుండగా, పడగలను గల ఆదిశేషుడను పడుకపై పవళించిన, గొప్ప సముద్రము
వంటి తిరుమేనిని కలవానికి శ్రీదేవిపై గల మనస్సు, శ్రీదేవి, భూదేవి, నీళాదేవియు
సంశ్లేషించినప్పుడు శ్రీదేవి విషయముననే మిక్కిలి ప్రీతితోనుండుట ఎట్లో కదా?)
(ముదల్-42) అనుచు సరోయోగి సంధించిన ప్రశ్నకు బదులుగా శ్రీపరాశరభట్టారకులు
శ్రీగుణరత్నకోశమును స్తోత్రములో “భోగ్యా వామపి నాంతరీయకతయా పుష్పాంగరాగై
స్సమం నిర్వృత్తప్రణయాతివాహనవిధౌ నీతాః పరీవాహతామ్, దేవి త్వా మను నీళయా
సహ మహీ దేవ్య స్సహస్రం తథా యాభి స్త్వం స్తనబాహుదృష్టిభి రివ స్వాభిః ప్రియం
శ్లాఘసే” (26) (దేవీ! నీకు విధేయలై, నీ నాథునకు పత్నులైయున్న భూదేవి, నీళాదేవి

మొదలగు వేలాదిగా నున్న పత్నులు, మీకిరువురకును పుష్పము, అంగరాగము
మొదలగువానివలె విడచియుండని ఉపకరణములై, భోగ్యభూతలైయుండువారై, మీ
ప్రణయరసము కట్టలు తెంచుకొని ప్రవహించునపుడు, దానిని వెలువరించు ప్రవాహముల
వలె నుండువారై యుండురు. నీ కన్నులు మొదలగువానితో నీ నాథుని నీవు
ఆనందింపజేయునట్లు, వారిని గొని నీవు అతనిని ఆనందింపజేయుదువు) అని
అనుగ్రహించిరికదా! ఇట్లు మాధవునకు ప్రియురాలైయుండుటకు కారణ మేమి? అనగా,

(లక్ష్మీప్రియసఖీమ్) - శ్రీదేవికి ప్రియసఖియైయుండు భూదేవిని- అని అర్థము
లక్ష్మీదేవియొక్క ఆనందమునకు ప్రథమపాత్రమైయుండునది - అని సారము. ఆమెకు
ప్రియమైనది అగుటచే ఆమెకు ప్రియుడగు స్వామికిని ప్రియురాలై యుండవలెనుకదా!
తనకు ప్రియమైన వస్తువులలో కంటే, తన నాయకికి ప్రియమైన వస్తువుల విషయమున
ప్రీతి మించియుండుటకదా ఉత్తమనాయకుని లక్షణము.

(మాధవప్రియాం లక్ష్మీప్రియసఖీం) ఇచట అనుసంధింపదగిన ఐతిహ్య మొకటి
కలదు. ఈ భూదేవి “శ్రియః శ్రీః” అని “తిరుప్పక్కమ్ తిరువాక్తియ శెల్వా!” అనియును
కీర్తించు రీతిలో లక్ష్మీదేవికి లక్ష్మీయైనవాడగు పరమపురుషునకు, లక్ష్మీకిని ప్రియమై
యున్నచో, శ్రీదేవి-భూదేవుల మధ్య సాపత్యము (సవతుల మధ్య పోరు) లేకున్నచో
“అత్తైక్కుమ్ కరుజ్జడల్ వెణ్ణిరైక్కొణ్ణ పోయలర్ వాయ్ మత్తైక్కు మడన్దై అరవణై
యేఱ మణ్మాదర్ విణ్వాయ్ అత్తైత్తు ప్పులమ్మి ములై మలైమేల్ నిన్దు మాఱుకళాయ్
మత్తైక్కుణ్ణిర్ తిరుమాల్ కొడియా నెన్దు వార్కిన్దతే” (తామరపూవులో అవతరించినది,
వర్షమువలె చల్లని కటాక్షమును కల్గినది అగు శ్రీదేవిని ఘోషించు, నీళావర్ణమును కల
సముద్రములో తెల్లని అలల మార్గమున తీసికొని పోయి ఆదిశేషుడనెడి పడుకను
అధిరోహించినప్పుడు, భూదేవి ‘శ్రియఃపతి కరినుడు’ అని ఆకాశమును నోటితో అరచి,
ఏడ్చి, పర్వతములనెడి స్తనములనుండి వర్షధారలనెడి కన్నీళ్లను నదులుగా ప్రవహింప
చేయుచున్నది.) అని అనెడి తిరువిరుత్త ప్రబంధములోని పాశురములో లక్ష్మీదేవి
పరమపురుషుని పాలసముద్రములో నాగశయనమునకు కొనిపోయి, అతనితో
కూడియుండుటను చూచి ఆకాశమనెడి నోటితో, అఱచి ఆక్రోశించి, “ఈ లక్ష్మీనాథుడు
కరినుడు” అని పల్కి స్తనములనెడి పర్వతముపైనుండి నదులనెడి కన్నీటిని భూదేవి
కార్చుచున్నది. - అని సమ్మార్పార్లు అనుగ్రహించుటకు ఏమి కారణము? అనినచో,

శ్రీమద్యామునులకు ముందున్న ఆచార్యులు “లక్ష్మీదేవికిని, పరమపురుషునకును
కలయిక ఏర్పడినపుడు, మాల, చందనము మొదలగువానివలె నేనుకూడ ఉపకరణకోటిలో

నుండవలసియుండగా, నన్ను అట్లు స్వీకరింపకుండనున్నాడే! అని బాధపడి, ఆక్రోశించుచున్నది-అని ఈ ప్రశ్నను సమాధానించినట్లు. ఈ నిర్వాహమునందు కూడ భూదేవికి తాను స్వామితో కలసియుండలేదు కదా! అను బాధ ఉన్నట్లు స్ఫురించుటచే, శ్రీయామునులు ఇంకొక రీతిలో సమాధానమును నిర్వహించిరి. అది ఎట్లనగా “**పడివిజైయిల్లా మలర్మకళో**” - (రూపసౌందర్యమున సాటిలేని లక్ష్మీదేవి) అని కీర్తింపబడు లక్ష్మీదేవిని ఈ సముద్రమధ్యములో మునిగిపోవునట్లు కొనిపోవుటయా! పడుకవంటిదాననగు నేను ఇచటి ఉండగా!” అని భూదేవి తపించుచున్నది అనునది శ్రీయామునుల నిర్వాహము. ఈ రెండు నిర్వాహములందును భూదేవిని విడిచి సర్వేశ్వరుడు, శ్రీదేవియు - వెడలిరి అని పల్కుట వారి గుణవైభవమునకు తగనిది అని భావించిన పరాశరభట్టర్ ఈ పాశురమును ఈ క్రింది విధముగా వ్యాఖ్యానించిరి.

ఈ పాశురము “**కాలమయక్కు**” కాలములో కల్గినభ్రమ అను ద్రావిడాలంకార ప్రక్రియకు సంబంధించినది.

నాయకుడగు భగవానుడు వర్షకాలము నాటికి తిరిగి వచ్చెదనని సమయనిర్దేశమును చేసి వెడలెను. కాని, ఆ సమయము సమీపించినను తిరిగి రాలేదు. వర్షము ధారాపాతముగా కురియుటను చూచిన నాయకి “నా ప్రియుడింకను రాలేదుకదా” అని బాధపడినది. ఆమెను ఊరడించుటకై ఆమె చెలికత్తె “ఇంకను వర్షకాలము రాలేదునుమా! నీవు చూచునది వర్షము కాదునుమా! భగవానుడు, లక్ష్మీదేవియును తనను విడచివెడలుచున్నారే! అను బాధతో భూదేవి విడచు కన్నీరుకదా ఇది! ఇట్లు ఆమె కన్నీరు నదులై ప్రవహించుచున్నది.” అనుచు కాలమునుగూర్చి భ్రమ కలుగజేయుచున్నది. ఇది భ్రమను కల్గించు పాశురమగుటచే ఇందు చెప్పబడిన అర్థములు అన్నియు వాస్తవములుగా నుండవలెనను నియమము లేదు. లక్ష్మీదేవికి, భూదేవికిని మధ్య సాపత్వ్య (దోష)మే లేనపుడు, అది ఉన్నట్లు పల్కుట వాస్తవమగునా? అని నాయకి విచారించి, నిర్ణయించుకొను లోపలనే నాయకుడు తిరిగి వచ్చును - అను నమ్మికతోనే సఖి ఈ పాశురమున ఇట్లు పల్కినది. కావున అర్థమున ఎట్టి వైరుధ్యమును లేదు-అనుచు భట్టరు వివరించినట్లు. అందుచే లక్ష్మీదేవి - భూదేవుల మధ్య సాపత్వ్యము లేదు.

లక్ష్మీదేవికి ఇష్టమైనది అను ఆకారముతో మాత్రమేనా భూదేవి భగవానునకు ప్రియమైయుండును? అనినచో,

(దేవీమ్) - ఆత్మగుణములతోను, దేహగుణములతోను ప్రకాశించునది అగుటచేతను స్వామికి ఇష్టమైనది-అని తాత్పర్యము. “**ప్రియా తు సీతా రామస్య దారాః**

పితృకృతా ఇతి, గుణా ద్రూపగుణా చ్చాపి ప్రీతి ర్భూయోఽభ్యవర్ధత” (తండ్రి అగు దశరథునిచే వివాహము చేయబడినదను కారణముచే రామునకు సీతాదేవి మిక్కిలి ప్రియం అయ్యెను. ఆత్మగుణములతో, రూపగుణములతో ప్రీతి మిక్కిలిగా ఆమె యందు వర్ధిల్లినది) అనునట్లు భూదేవి భగవానునకు ప్రియమైయుండుట మాత్రమేనా! అతడు ఈమెకు ఇష్టుడు కాడా? అనినచో, అందులకు సమాధానము పిమ్మట తెలుపబడుచున్నది.

(అచ్యుతవల్లభామ్) అచ్యుతుని ప్రియునిగా కల్గినదానిని - అని అర్థము. “**నిలమామకట్టు ఇనియాన్**” (భూదేవికి ప్రియుడు-పెరియ తిరు-9-10-7) అనిరికదా తిరుమణ్ణెయార్వార్లు. “**మాధవప్రియామ్**” అనుచు అతని మనస్సు ఈమెయందు అభినివేశమును పొందియుండుటను, “**అచ్యుతవల్లభామ్**” అనుచు ఈమె మనస్సు అతనియందు అభినివేశమును పొందియుండుటయును తెలుపబడినవి. “**అస్యా దేవ్యా మన స్తస్మిన్ తస్య చాస్యాం ప్రతిష్ఠితమ్**” (రా.సు-15) (ఈ సీతాదేవియొక్క మనస్సు ఆ రామునియందు, అతని మనస్సు ఈమెయందును స్థిరముగానున్నది) అని, వాల్మీకిచే “**కాంత స్తే పురుషోత్తమః, ...అరవిందలోచనమనఃకాంతా**” అనియును ఈ అంశము శ్రీయామునులచే లక్ష్మీవిషయమున చెప్పబడినదికదా! ఇట్లు ఒకరికొకరు వల్లభులై యుండుట మాత్రమేనా? అనినచో, అంతియే కాదు,

(విష్ణుపత్నీమ్) వీరిమధ్య పతిపత్నీ భావరూపసంబంధముకూడ కలదు.

(విష్ణుపత్నీమ్) విష్ణువునకు పత్నియైయున్నది. “**పత్య ర్నో యజ్ఞసంయోగే**” అను వ్యాకరణసూత్రప్రకారము జగత్తుయొక్క సృష్టిస్థితిసంహారములు, మోక్షప్రదానము మొదలగు యజ్ఞములలో అతనితో కూడియుండునది-అని తాత్పర్యము. సృష్టిమొదలగు వానిలో, తనయొక్క ప్రకారమగు భూమిని విషయముగా చేయుటద్వారా, మోక్షప్రదానములో పురుషకారకృత్యమును చేయుటద్వారా ఈమె అన్వయించుచున్నదికదా! “**మాధవీమ్**” అని ఈమె మాధవునకు చెందినదనుట తెలుపబడినది. “**మాధవప్రియామ్**” అని అతనికి ప్రియమైనదనుట తెలుపబడినది. “**లక్ష్మీప్రియసఖీమ్**” అని లక్ష్మీదేవికి ఇష్టసఖి అగుట తెలుపబడినది. “**దేవీమ్**” అని రూపగుణములను కల్గినదని తెలుపబడినది. “**అచ్యుతవల్లభామ్**” అని అతడు ఈమెకు వల్లభుడనుట తెలుపబడినది. “**విష్ణుపత్నీమ్**” అని స్వామితో పత్నిత్వసంబంధమును కల్గియుండుట తెలుపబడినది. ఇట్టి దేవేరి ఎవరు? అనినచో -

(మహీం దేవీమ్) భూదేవియే. ఇట్టి వైశిష్ట్యములను కల్గినది అగుటచే “**మహీ**” అని విశేషింపబడినది అనగా, “**మహీ**” అను అన్వర్థనామమును కల్గినదని భావము. “**మహ-పూజాయామ్**” అని ధాతువు

(నమామి) - ఇట్టి భూదేవికి నమస్కరించుచున్నాను. భూదేవికి భగవానునితో కల పలు రీతులలోని సంబంధములను పురస్కరించుకొని, వానిని స్మరించుచు, కీర్తించుచు, ఆమె పాదములందు వేదపురుషుడు పురుషకారముకొఱకు ఇందు శరణాగతిని చేయుచున్నాడు. “ఇయం సా యత్కృతే రామః చతుర్భిః పరితప్యతే, కారుణ్యేనాన్యశంస్యేన శోకేన మదనేన చ, స్త్రీ ప్రణస్తేతి కారుణ్యత్, ఆశ్రితేత్యాన్యశంస్యతః, పత్నీ సప్తేతి శోకేన, ప్రియేతి మదనేన చ” (రా.సు-15) (ఎవరికొఱకు శ్రీరాముడు కరుణ, ఆన్యశంస్యము, శోకము, కామము - అను నాల్గింటిచే బాధింపబడుచున్నాడో ఆ సీతాదేవియే ఈమె. శ్రీరాముడు - ఒక స్త్రీ అపహరింపబడినదే అను కారుణ్యముతో, పత్నీ అపహరింపబడినదే అను శోకముతో, ప్రియురాలు అపహరింపబడినదే అను ఆన్యశంస్యముతో, నన్ను ఆశ్రయించినది అపహరింపబడినదే అను కామముతో పరితాపపడుచున్నాడు) అనునపుడు సీతాదేవికి భగవానునితో కల పలు సంబంధములు తెలుపబడినట్లే, ఇచటను భూదేవికి భగవానునితో కల పలు సంబంధములు చెప్పబడినవి.

అవ :- భూమిగాయత్రి అనబడు మంత్ర మిది. మిగిలిన గాయత్రీమంత్రములవలెనే పరమాత్మ ధ్యానమును అభివృద్ధిచేయుటకొఱకు ఈ గాయత్రికి అధిదేవత అగు భూదేవిని ప్రార్థించురీతిలో ఈ మంత్రమున్నది.

13) ఓమ్ ధనుర్ధరాయ (యై) విద్యహే సర్వసిద్ధైః చ ధీమహి ।

తన్నోధరా ప్రచోదయాత్ ॥

ధనుర్ధరా(యై)య = వింటిని దాల్చిన దేవుని (దేవిని), విద్యహే = ఉపాసించు చున్నాము. సర్వసిద్ధైః చ ధీమహి = (అతనిని పొందుటకు) సిద్ధుల నన్నిటిని అనుగ్రహించు నది అగుటచే “సర్వసిద్ధి” అనబడు భూదేవిని ధ్యానింతుము, తత్ = ఆ పరబ్రహ్మ ధ్యానమును, నః = మాకు, ధరా = భూదేవి, ప్రచోదయాత్ = ప్రచోదనచేయునుగాక!

(ధనుర్ధరాయ విద్యహే) శార్ఙ్గమును వింటిని దాల్చిన దేవుని ఉపాసించుచున్నాము. “ధనుర్ధరాయై” అను వేతొక పాఠమునుబట్టి భూదేవికి వింటిని దాల్చిన రూప మొకటి కలదని భావింపనగును. లేక, ధనూరాశికి అభిమానిదేవత - అనియును అర్థమును చెప్పవచ్చును. “సర్వసిద్ధైః చ” అను ప్రయోగములోని చకారము భూదేవిని సముచ్చిత రించుటచే, “ధనుర్ధరాయ” అనెడి పాఠమే మిక్కిలి సంగతమని తోచును.

(సర్వసిద్ధైః చ ధీమహి) ఆ పరమాత్మయొక్క ఉపాసనకొఱకు సర్వసిద్ధి అనబడు భూదేవిని ధ్యానింతును. ఇహలోకసుఖములను భూమాత మనకు అనుగ్రహించుటను ప్రత్యక్షముగా గమనించుచుండుటచే, పరలోకసుఖము అనెడి మోక్షముకూడ ఈమె

పురుషకారముచేతనే సిద్ధించుననుట శాస్త్రసిద్ధము కావునను, భూదేవి “సర్వసిద్ధి” అను విశిష్టనామముతో పిలువబడుచున్నది.

(తత్) - “ధనుర్ధరాయ విద్యహే” అనునపుడు చెప్పబడిన పరమాత్మ ధ్యానమును - అని భావము. “ధనుర్ధరాయై” అను పాఠమును అనుసరించి, తన విషయమైన ధ్యానమును - అని భావము.

(నః) అనన్యగతికులమగు మనకు అని ఇచటి సర్వనామశబ్దముచే ద్యోతితము.

(ధరా) - మనలను ధరించియున్న భూమాత.

(ప్రచోదయాత్) - ప్రేరేపించునుగాక “ధనుర్ధరాయ విద్యహే సర్వసిద్ధైః చ ధీమహి” అనుటచే భూదేవితోకూడిన పరమపురుషుడు ప్రాప్యడు అను అర్థమును, “తన్నో ధరా ప్రచోదయాత్” అనుటచే ఈ ప్రాప్యమును పొందుటకు పురుషకారమును చేయునదియై భూదేవి ఉన్నదను అర్థమును తెలుపబడినవి.

అవ :- భూదేవియొక్క కీర్తిని పొగడి, ఆమె సన్నిధిలో తన ఆత్మ అనెడి హవిస్సును సమర్పింతునని వేదపురుషుడు ఇందు పల్కుచున్నాడు.

14) శృణ్వంతి శ్రోణా మమృతస్య గోపాం

పుణ్యా మస్యా ముపశృణోమి వాచమ్ ।

మహీం దేవీం విష్ణుపత్నీ మజూర్యాం

ప్రతీచీ మేనాగ్ం హవిషా యజామః ॥

శ్రోణాం = శ్రవణానక్షత్రమునకు అభిమాని దేవతయై, అమృతస్య గోపాం = మోక్షమునకు రక్షకురాలైయున్న భూమిని, శృణ్వంతి = (జ్ఞానులు) విందురు. అస్యాం = ఈమె విషయమున, పుణ్యాం వాచమ్ = పవిత్రమైన వాక్కునే, ఉపశృణోమి = ప్రశ్నింతును, విష్ణుపత్నీం = విష్ణువునకు పత్నియై, అజూర్యామ్ = (భగవద్విశ్లేషమువలన ఏర్పడు) విరహతాపము లేనిదియై, (ఏనాడును భగవానుని విశ్లేషింపనిదియై), ప్రతీచీం = నా విషయములో ఆభిముఖ్యమును కల్గినది అగు, ఏనాగ్ం మహీం దేవీం = ఈ భూదేవిని, హవిషా = (మన ఆత్మలను) హవిస్సుతో, యజామః = ఆరాధింతుము.

(శృణ్వంతి శ్రోణామ్) శ్రవణానక్షత్రమును జన్మనక్షత్రముగా కల్గిన భగవానుడు ఆ నక్షత్రమునకు అభిమానిదేవత అగునట్లే, అతని పత్ని అగు ఈమెకూడ శ్రవణానక్షత్రము నకు అభిమాని దేవతయైయుండుటచే “శ్రోణా” అనబడుచున్నది.

(అమృతస్య గోపామ్) మోక్షమునకు రక్షకురాలు. ఇచటి అమృతశబ్దము మోక్షార్థకము. నిత్యవిభూతిలో (వైకుంఠములో) కైంకర్యమును వర్ణింపజేయునది అగుటచేతను, ఈ లీలావిభూతిలో చేతనులను సంస్కరించి, మోక్షమును పొందుటకు యోగ్యతను వారికి కల్పించునది అగుటచేతను, పరపురుషునివద్ద పురుషకారకృత్యమును చేయుటద్వారా ముక్తవర్గవర్ధకయైయుండుటచేతను మోక్షమునకు రక్షకురాలు అని భావము.

(అస్యాం పుణ్యాం వాచమ్ ఉపశృణోమి) ఈమె విషయములో నేను పరిశుద్ధమైన వేదవచనములను పొందుదును. జ్ఞానులు ఆలకించు ఈమె కీర్తిని నేనుకూడ విందునని భావము. “ఇరైత్తు నల్ల మేన్మక్కళ్ ఏత్త నానుమ్ ఏత్తినేన్” (సత్పురుషులు స్తుతింపగా నేనుకూడ స్తుతించితిని-తిరువాయ్-4-3-9) అనిరికదా నమ్మాళ్వార్లు.

(మహీం దేవీమ్) గుణములతో మిక్కిలి గొప్పదిగను, అందుచేతనే ప్రకాశించు నదిగను ఉన్న భూదేవిని-అని అర్థము. ఇట్టి గొప్పతనమునకు మూల మేమి? అనినచో,

(విష్ణుపత్నీమ్) - విష్ణువునకు పత్నియైయున్నదానిని-అని భావము “అస్యేశానా జగతః” (ఈ లోకమునకు ఈశ్వరి) అనుచు నీశాదేవి వైభవమును పొగడి, అందులకు గల కారణమును “విష్ణుపత్నీ” అను పదముతో సూచించినట్లే, ఇచటకూడ ఈ పదముతో సూచింపబడినది. పత్నియైనచో ఈమె ఎప్పుడైనను పతిని ఎడబాసి, విరహతప్త అయిన సన్నివేశముండునా? అనినచో,

(అజూర్యామ్) విశేషమునకు ఎంతమాత్రము అవకాశము లేకపోవుటచే, విరహతాపముచే తపింపబడనిదానిని - అని అర్థము.

(ప్రతీచీమ్) - ఆశ్రితులకుగు మన విషయములో ఆభిముఖ్యమును కల్గినదానిని.

(ఏనామ్) వాత్సల్యముతో మన సమీపములోనే వేంచేసి యున్నదానిని.

(హవిషా యజామః)-మా ఆత్మరూపమైన హవిస్సుతో ఆరాధింతుము. “యజ-దేవపూజాయామ్” అను ధాతువునుబట్టి, “యజామః” అను ఈ పదము ఆరాధనను తెలుపును. “మహీం దేవీమ్” అనుచు గుణవైభవము తెలుపబడినది, “విష్ణుపత్నీమ్” అని పురుషకారము ఫలించుటకు అవసరమగు సంబంధము నిత్యమైయున్నదని తెలుపబడినది. “ప్రతీచీమ్” అని మన విషయములో గల అభిముఖ్యము తెలుపబడినది. “ఏనామ్” అని సౌలభ్యము తెలుపబడినది. ఇట్లు, వీనిచే పురుషకారస్వరూపిణికి ఆవశ్యకములగు గుణములు అన్నియు ఈమెయందు పొందికగానున్నవనుటను అనుసంధించుచు, ఈమె సన్నిధిలో ఆత్మసమర్పణరూపశరణాగతి చేయబడినది.

అవ :- పరమపురుషునకు భూదేవివిషయమున గల ప్రీతిని త్రివిక్రమావతార వృత్తాంతకథనపురస్కరముగా వ్యక్తీకరించుచు, భూసూక్తమును వేదపురుషుడు ఈ మంత్రముతో ఉపసంహరించుచున్నాడు.

15) త్రేథా విష్ణు రురుగాయో విచక్రమే మహీం దివం పృథివీ మంతరిక్షమ్ ।

తచ్చైతైతి శ్రవ ఇచ్ఛమానా పుణ్యగ్ం శ్లోకం యజమానాయ కృణ్వతీ ॥

ఉరుగాయః = గొప్ప కీర్తిని కలవాడగు, విష్ణుః = విష్ణువు, మహీం = గొప్పది అగు, పృథివీం = భూమిని, దివం = దేవలోకమును, అంతరిక్షం = అంతరిక్షలోకమును, త్రేథా = మూడు పాదములను మోపుటద్వారా, విచక్రమే = చక్కగా కొలిచెను, శ్రోణా ఇచ్ఛమానా = కీర్తిని అభిలషించినదియై, యజమానాయ = తనను ఆరాధించువానికి, పుణ్యగ్ం శ్లోకం = పవిత్రమగు కీర్తిని, కృణ్వతీ = కల్పించునదియై, తత్ = ఆ విష్ణువును, ఏతి = పొందు చున్నది.

(త్రేథా విష్ణు రురుగాయో విచక్రమే) గొప్పగా కీర్తింపబడువాడగు, భగవానుడు అయిన విష్ణువు పాదవిన్వాసములను మూడింటితో కొలిచెను.

(విష్ణుః విచక్రమే) విష్ణువు కొలిచెను. విక్రమించెను. “క్రమ-పాదవిక్షేపే” అని ఇచటి ధాతువు. సర్వవ్యాపియైనవానికి ఇది ఒక లెక్కలోనికి వచ్చునదికాదని ఇచటి హార్దభావము.

(ఉరుగాయో విచక్రమే) మిక్కిలి కీర్తింపబడువాడై కొలిచెను. సొత్తుదారుడు సొత్తును విడువలేక దానిని కొలుచుటయును, అట్లు కొలుచుటలోకూడ తనను యాచకునిగా చేసికొని కొలుచుటయును, దానిని చూచి లోకులు అందఱు ఇతనిని కీర్తించిరికదా! జాంబ వంతుడు మొదలగువారు డప్పును వాయింపుచు పొగడు రీతిలోకదా ఇతని కీర్తి గొప్పతనమున్నది. “సంఘై స్ఫురాణాం దివి భూతసంఘై స్తదా మనుష్యై ర్గగనే చ ఖేచరైః, స్తుతః క్రమాన్ యః ప్రచకార సర్వతో మమాస్తు మాంగల్యవివృద్ధయే హరిః” (స్వర్గములో దేవసమూహములుచేతను, అట్లే భూప్రదేశములోనుండు మానవులచేతను, ఆకాశములోని ఆకాశసంచారులచేతను, స్తుతించబడిన ఏ భగవానుడు తన శ్రీపాదములను ఉంచెనో, అట్టి త్రివిక్రమావతారము నెత్తిన ఆ హరి నాకు ఎల్లప్పుడు మంగళములను వృద్ధి అగునట్లు అనుగ్రహించునుగాక) అని విష్ణుధర్మములో చెప్పబడినది కదా! ఇట్లు భగవానుడు కొలిచినది ఎవరిని? అనినచో,

(మహీమ్) గుణములతో మిక్కిలి గొప్పది అగుటచే “మహీ” అనబడు తన మహిషిని కదా తన శ్రీపాదములతో తడవెను - అని భావము.

(వృథివీమ్) “పద్మాం భూమిః” (పాదములనుండి భూమి పుట్టినది) అనునట్లు పాదములనుండి ఉద్భవించి, “నిలమకళ్ పిడిక్కుమ్ మెల్లడి” (భూదేవి సంవాహనము చేయు మృదులములైన శ్రీపాదములు - తిరువాయ్-9-2-10) అని కీర్తించిన రీతిలో పాదసంవాహనమును చేయు స్వభావమును కల భూదేవిని తన పాదములతో తడవుట యుక్తమే కదా! “అడిచ్చియోమ్ తలమిళై నీ యణియాయ్ ఆల్లీయమ్ కణ్ణా! ఉన్ కోలపాదమ్” (స్వామి దాసులమగు మా తలలపై నీ అందమైన పాదములను అలంకారముగా పెట్టుము-తిరువాయ్-10-3-6) అనికదా ప్రేమార్ద్రవిహ్వలగువారు ఆశపడు రీతి. నాయకుడు నాయకియొక్క అవయవములను ఒక్కొక్కటిని తడవునట్లే, భూదేవియొక్క అవయవములను అన్నిటిని త్రివిక్రమస్వామి తడవుట పిమ్మట తెలుపబడుచున్నది.

(దివమ్ అంతరిక్షమ్ విచక్రమే) భూదేవి అవయవవిశేషములగు దేవలోకమును, అంతరిక్షలోకమును కొలిచెను. “ద్యౌ ర్వరిణా అంతరిక్షం మహిత్యా” అని పూర్వమే దేవలోకము, అంతరిక్షమును భూదేవియొక్క అవయవములని చెప్పబడినదికదా!

(విచక్రమే) - దేవతలకొఱకు కొలిచెననుట కేవలవ్యాజము. నిజమునకు తన నాయకిని ప్రేమతో శ్రీపాదముతో తడవుటయే స్వామి ప్రధానోద్దేశ్యము. “కిడన్దిరున్దు నిన్జళన్దు కేల్లలాయ్ కీల్మిప్పుక్కు ఇడన్దిడుమ్ తన్నుళ్ కరక్కుమ్ ఉమిమ్మై తడమ్మైరుమ్ తోళార్ తల్మివుమ్ పారెన్నుమ్ మడన్దైయై మాల్ శెయ్కిన్జమాలార్ కాణ్ణారే” (క్షీరాబ్ధిలో శయించి, పరమపదములో వేంచేసియుండి, వేంకటాద్రిలో నిలచియుండి, వరాహ రూపియై క్రిందకు చొచ్చుకొని పోయి, భూమిని ఉద్ధరించి, ప్రళయకాలమున తనలో దాచియుంచి, ప్రళయము ముగియగానే బయటపరచి, విశాలములైన, దీర్ఘములైన తన భుజములతో మనసార తడవుచు భూదేవి విషయమున ఆశ్రితవ్యాముగ్గుడు చూపిన వ్యామోహమును ఎవరు తెలియగలరు?) (తిరువాయ్-2-8-7) అని నమ్మాళ్వార్లు, “అరవాకి చ్చుమత్తియాల్ అయిలెయిత్తిన్ ఏన్దుదియాల్ ఒరువాయన్ విళుళ్ళుతియాల్ ఓరడియాల్ ఒళిత్తియాల్ తిరువాన నిలమకళై” (ఆదిశేషుడై తలపై ధరించుటవలన, వరాహమూర్తి దంతముతో ఉద్ధరించుటవలన, అద్వితీయమైన నోటితో గ్రసించుట వలన, ఒకపాదముతో కొలుచుటవలన సంపన్నురాలైన భూదేవి (కంబ-విరాధ వత్తైప్పడలమ్) అని కంబమహాకవియు త్రివిక్రముని అవతారచేష్టితములు అన్నియు భూదేవిపట్ల ఆ స్వామికి కల ప్రేమను వ్యక్తీకరించునవియే అని నిశ్చయించిరి కదా!

(త్రేణా విచక్రమే) - మూడు పాదవిన్వాసములతో కొలిచెను. “ఒణ్మిదియిల్ పునలురువి ఒరు కాల్ నిల్పు ఒరుకాలుమ్ కామరు శీరపుణసుళ్ళత్తు ఒణ్ మదియుమ్ కడన్దు అణ్ణపిడు పోకి ఇరువిళుచ్చి నూడుపోయ్ ఎమ్మైన్ మేల్, త్తణ్ మదియుమ్

కదిరవనుమ్ తవిరవోడి త్తారక్కెయిన్ పుణన్దవి అప్పిల్ మిక్కు మణ్ ముమ్మిదుమ్ అకప్పుడుత్తు నిన్ద ఎన్దై” (ఒక శ్రీ పాదము అందముగా ఒక అడుగు దూరము మోపినంత లోనే అవరణజలమువరకు వ్యాపించి, ఆ చోటు చాలకపోవుటచే నిలువగా, వేటొక పాదము వేటొక శ్రీపాదము గొప్ప భాగ్యమున కలవాడగు మహాబలి తన మనస్సులో తలచిన తలపును కూడ దాటి అండభిత్తికి ఆవలివైపుకు కూడ పోయి, దాటి వ్యాపించి వృద్ధిచెంది, గొప్ప ఆకాశమును సైతము వ్యాపించి, ఆ పిమ్మట సూర్యమండలమును, దానికి పైన గల చల్లని చంద్రమండలమును అతిక్రమించి, వానికి పైన గల నక్షత్ర మండలము సైతము దాటి వెడలి, ఆ పిమ్మట గల బ్రహ్మలోకమునుకూడ వ్యాపించి నిలువగా, భూలోకము మొదలైన పదునాలుగు లోకములను స్వాధీనము చేసికొనిన స్వామియొక్క తామరపూవు వంటి పాదమును నమస్కరించుచున్నాను- తిరునెడు-5) అను రీతిలో ఒక పాదముతో అధోలోకములను, వేటొక పాదముతో ఊర్ధ్వలోకములను కొలిచెను - అని చెప్పబడగా, ఇచట “త్రీణి పదా విచక్రమే” (యజు అష్ట-2-4-5) మొదలగు పలు సందర్భములలో, “మూన్దడి నిమిర్త్తు” (పెరియాళ్వార్ తిరు-4-7-10) ఇత్యాదిగా పలు పాశురములలోను మూడు పాదములతో కొలిచినవాడని పల్కుట పొసగునా? అనినచో, ఈ సందేహమును గూర్చియే నణ్ణీయర్ అను పూర్వాచార్యులు తమ ఆచార్యులగు పరాశరభట్టర్ను ప్రశ్నింపగా, “పరో మాత్రయా తనువా వృధాన న తే మహిత్య మన్యత్నువంతి, ఉభే తే విద్య రజసీ పృథివ్యాః విష్ణోః దేవ! త్వం పరమస్య విత్నే” (యజు-అష్ట 2-8-16) (విష్ణుదేవా! మహానుభావుడవగు నీవు గొప్పది అగు నీ రూపముతో వృద్ధిచెందితివి. అపుడు నీ గొప్పతనమును ఇదమిత్యముగా పరిచ్ఛేదించి తెలిసికొనినవారెవ్వరును లేరు. భూమిలో, ఆకాశములో నీవు పెట్టిన రెండు పాదములను మేము తెలియుదుము. దీనికిమించిన నీవు పెట్టిన మూడవ పాదమునుగూర్చి నీవే తెలియుదువు సుమా) అనుచు వేదపురుషుడే “రెండు పాదములతో కొలుచుటను మేము అందఱము ఎఱుగుదుము. ఇక నీవు మూడు పాదములతో కొలుచుట నీకే తెలియవలెను” అని కనుగొనలేక పల్కునుకదా. అందుచే అతడు మూడు పాదములతో కొలుచుటనుగూర్చి అతనికే తెలియవలెను” అనుచు భట్టర్ సమాధానమిచ్చిరట. “ఉదారాః” అని పల్కు స్వామి తన ఉల్లముతో భక్తుడగు మహాబలి తలపై పెట్టిన పాదమునే మూడవ పాదముగా వేదపురుషుడు పల్కుచున్నాడు కాబోలు! భక్తుని తలను అధోలోకము లతో, ఊర్ధ్వలోకములతో సాటివచ్చునని తలచువాడుకదా అతడు.

(త్రచ్చైణైతి శ్రవ ఇచ్చమానా యజమానాయ) - తనను ఆరాధించువానికి కీర్తి కలుగవలెనని కోరునదియై, ఆ పరమాత్మను శ్రవణానక్షత్రముయొక్క అధిదేవతయగు

భూదేవి ఆశ్రయించుచున్నది. “యజమానాయ” అను పదమును ముందు వెనుకలలో అన్వయింపనగును. తన సంతానముపట్ల అంతు లేని వాత్సల్యమును కల్గినది అగుటచే, జీవుడు కోరుకొనకున్నను, అది తన కార్యముగానే తలచికదా ఆదరముతో తానుగా ప్రయత్నించి, భగవానుని సన్నిధిలో పురుషకారమును చేయుచున్నది - అని భావము. లేక, “శ్రవః ఇచ్ఛమానా” అనుటకు హితమును ప్రార్థించునదియై, - అను అర్థమును చెప్పువారును కలరు.

(పుణ్యం శ్లోకం యజమానాయ కృణ్వతీ ఏతి) పరిశుద్ధమైన కీర్తిని తనను ఆరాధించువానికి కల్గించునదియై. పరమపురుషుని సేవించుచున్నది. ఈమె విషయము లోని శరణాగతి ఫలపర్యవసాయి అగుచున్నదని భావము. “శ్రూయతి ఇతి శ్రవః” (అందఱిచే వినబడుచున్నది కావున కీర్తి శ్రవశృంగారము) అను వ్యుత్పత్తినిబట్టి శ్రవ శృంగారము, “శ్లోకృత ఇతి శ్లోకః (అందఱిచే పొగడబడుచున్నది కావున కీర్తి శ్లోక మనబడు చున్నది) అని శ్లోకశబ్దమును కీర్తివాచకములే.

ఈ మంత్రముతో భూదేవియొక్క పురుషకారభావము ప్రకటితమైనది. లోకములోని అందఱిచే తల్లి(భూమాత) గా పొగడబడు భూమికి అభిమానిదేవత అగు భూదేవిని వేదము ఏ విధముగా కీర్తించినదో భూసూక్తమువలన స్పష్టమగుచున్నది. ఈ భూమాత యొక్కనాథుడు ఎవడో, అతడే పరమపురుషుడు అనుట కింపునర్తాయసిద్ధము. “జాతవేదః” అనుచు గూఢముగా పల్కిన శ్రీసూక్తమువలెనే, ఈ భూసూక్తములోని ముందు భాగమున గల మంత్రములు “పితా” అని, “అగ్నిః” అని రహస్యముగా పల్కినను, ఉత్తరభాగములోని మంత్రములు “విష్ణుపత్నీమ్” అని, “మాధవప్రియామ్” అని, “అచ్యుతవల్లభామ్” అని, “విష్ణు రురుగాయో విచక్రమే” అనియును మిక్కిలి స్పష్టముగా ఈ అంశమును తెలిపినవి. శ్రీమన్నారాయణుడే భూమీనాథుడనుట దీనివలన కరబదరికాన్యాయసిద్ధము. ఈ వేదప్రసిద్ధిచేతనే లోకములో సైతము భూదేవీనాథుడు పురుషోత్తముడేనను ప్రసిద్ధి కల్గినది. ఇట్లు ఈ భూసూక్తముద్వారా లోకమాత అగు భూదేవియొక్క నాథుడైన శ్రీమన్నారాయణుడే పరతత్త్వమును పరమసత్యము సుస్పష్టముగా సుస్థాపితమైనది.

నీళాసూక్తవ్యాఖ్యానము

తమిళ వ్యాఖ్య : శ్రీమాన్ ఎస్. కృష్ణస్వామి అయ్యంగార్

తెలుగుసేత : శ్రీ డా. ఈ.పి. శింగరాచార్యులు

ప్రవేశిక

భగవానుని నిత్యము ఆ స్వామి అభిప్రాయముమేఱకు సకలకైంకర్యములను చేయుచు, ఆనందింపజేయుటద్వారా తాము సంతోషించు ధర్మపత్తులు “దేవ్య స్సహస్రమ్ తథా” అను (పరాశరభట్టర్ రచించిన శ్రీగుణరత్నకోశమును స్తోత్రములోని) సూక్తిప్రకారము పలువురు ఉన్నను, వారిలో శ్రీ, భూ, నీళాదేవులనబడు ముగ్గురును మిక్కిలి ప్రధానలు. కావుననే వేదమును వీరిని ముగ్గురను ప్రత్యేక ప్రత్యేకములైన సూక్తముల ద్వారా నుతించినది. పరమార్థవిదులగు దివ్యసూరులు కూడ (ఆగ్రహార్ష) వీరిని ముగ్గురను స్తుతించిరనుట దివ్యప్రబంధవాఙ్మయమున స్పష్టముగా గోచరించుచున్నది. “కొత్తలర్ పూజుల్లల్ నప్పిన్నైకొజ్జేమేల్ వైత్తు క్కిడన్ద మలర్మారా!” (తిరుప్పావై-19) (గుత్తులు, గుత్తులుగా వికసించు పూవులను కేశములలో అలంకరించుకొన్న, లేక, తన స్పర్శచే మిక్కిలి వికసించు గుత్తులు, గుత్తులుగానున్న పూలు కేశములందు అలంకరించుకొన్న నీళాదేవిని వక్షస్థలముపై నుంచుకొని పరుండియున్న, ఆ నీళాదేవి స్పర్శచే వికసించిన, పూవువలె సుకుమారమైన వక్షస్సును కలవాడా) అని గోదాదేవి. “వియముడై విడైయన ముడైతరమడమకళ్ కుయమిడై తడవరై అకలమతుడైయవర్” (పెరియతిరు-8-7-1) (బలమునుకల వృషభముల సమూహము నశింపగానే స్త్రీత్వపూర్తిని కల నప్పిన్నై స్తనము లను ఆలింగనము చేసికొనిన విశాలవక్షస్సును కలవాడు) అని, “ఎరుకిఱ ఇకల్ శెయ్దు తుడైమలి ములైయవళ్ మణ మికు కలవియుళ్” (పెరియతిరు-8-7-2) (ఏడు ఎద్దులతో పోరాడి, ఒకదానితో వేటాకటి పొందికగా నున్న స్తనద్వయమును కల నప్పిన్నైను వివాహమాడుటవలన గొప్ప సంశ్లేషమును పొందినవాడు) ఇత్యాదిగా తిరుమజ్జై యాగ్రహార్ష, “నీళాతుళ్లన్దనగిరితటిసుప్తమ్” ఇత్యాదిగా (తిరుప్పావై ప్రబంధ తనియన్) శ్రీపరాశరభట్టర్ కీర్తించిన రీతిలో శ్రీకృష్ణుడై పరమాత్మ అవతరించినపుడు, ఆ స్వామికి ప్రధానదేవేరియై, భోగపత్నియై అవతరించినది నీళాదేవియే. ఈమెకు ద్రావిడ సాహిత్యమున నప్పిన్నై అనిపేరు. (నల్ . పిన్నై = నప్పిన్నై). ఈమెనుగూర్చి పై “నీళాతుళ్ల” ఇత్యాది సూక్తిని వ్యాఖ్యానించుచు పిళ్ళైలోకమ్ జీయర్ గురువరులు ఈ క్రింది ప్రమాణశ్లోకములను ఉట్టంకించిరి.

స్వాలోఽథ నందగోపస్య మిథిలేషు గవాం పతిః ।

ప్రవృద్ధగోధనో దక్షః కుంభకో నామ నామతః ॥

దాతా దుగ్ధస్య సర్వేషాం తక్రస్య చ ఘృతస్య చ ।

జనస్య ప్రియవాక్ నిత్యం యశోదాయా జఘన్యజః ॥

ధర్మదా తస్య భార్యాఽసీత్ ధర్మదైవతనామతః ।

సా సూతోఽపత్యయుగళం శోభనం గోపభూషణమ్ ॥

తయో స్తత్ర పుమాన్ జజ్ఞే శ్రీదామా నామ విశ్రుతః ।

సర్వై శ్చాసీత్ గుణై ర్యుక్తః సర్వప్రాణిమనోరమః ॥

నీళానామా చ కన్యా సా రూపాదార్యగుణాన్వితా ॥

(మిథిలాదేశములో నందగోపునకు బావమఱది, లెక్కలేనన్ని గోవులను సంపదగా కలవాడు, గొప్ప సమర్థుడను అగు కుంభుడగు పేరు గల గోపాలప్రభువు ఒకడుండెను. అతడు అందఱికిని పాలు, మజ్జిగ, నేయి మొదలగువానిని దానముగా ఇచ్చువాడు. జనులపట్ల ఎల్లప్పుడు గొప్ప ప్రీతితో పలుకువాడు. అతడు యశోదాదేవికి అనుజుడు. ధర్మదైవతయొక్క పేరును కల ధర్మదా అను స్త్రీరత్నము అతనికి పత్నిఅయ్యెను. గోపాలురకు ఆభరణము అనదగిన, గొప్ప తేజస్సును కల ఇద్దరు శిశువులను సంతానముగా ఆమె ప్రసవించెను. వారిలో మగబిడ్డ శ్రీదాముడను పేరును కలవాడై, అన్ని సద్గుణములను కలవాడై, సమస్తప్రాణుల మనస్సులను రంజింపజేయువాడై ప్రకాశించెను. అందము, గొప్పతనమును (లేక ఔదార్యము) మొదలగు సద్గుణములను కల్గినదియై వెలుగు స్త్రీశిశువే నీళాదేవి). ఈమె పరమపదములోనున్న నిత్యవర్గములోనికి చేరినది కావున, ఇచట ప్రస్తావించబడిన నీళాదేవి జన్మ భగవదవతారములనే ఒకానొక అవతారవిశేషమని చెప్పనగును.

శ్రీవైకుంఠములోకూడ ఈమె లక్ష్మీదేవి, భూదేవులతో కలసి “నీళాదేవి” అను పేరుతో వేంచేసియుండుననుట “వైకుంఠే తు పరే లోకే శ్రీసహాయో జనార్దనః, ఉభాభ్యాం భూమినీళాభ్యాం సేవితః పరమేశ్వరః, “ఏవంభూతభూమినీళానాయక” ఇత్యాది పలు సూక్తులవలన సిద్ధము. అట్లే , “వైకుంఠే తు పరే లోకే శ్రీయా సార్థం జగత్పతిః, ఆస్తే విష్ణు రచింత్యాత్మా భక్తే ర్భాగవతై స్సహ” అను శైవపురాణప్రమాణములోని “శ్రీయా సార్థమ్” అను ప్రయోగము ద్వారా భూదేవి, నీళాదేవియు లక్ష్మీంపబడుచున్నారని పెద్దల వివరణము. “హ్రీ శ్చ తే లక్ష్మీ శ్చ పత్న్యౌ” అను పురుషసూక్త మంత్రములో మొదటి చకారము ఉకారస్థముచ్చాయకము. కావున, తావన్మాత్రములో సరిపోవుచుండగా, రెండవ

చకారమునుకూడ ప్రయోగించుట అనుక్తసముచ్చయార్థము. అనగా, అచట శబ్దతః నిర్దేశింపబడని నీళాదేవిని తెలుపుటకొఱకు - అని మహానుభావులగు పూర్వాచార్యుల హృదయము. “కుఙ్క్రతోఽపలర్ మడప్పావైయుమ్ మణ్ మకళుమ్ తిరువుమ్ నిఘ్నోపోల్వనర్” (తిరువిరు-3) అనుచు నమ్మాళ్వార్లు పరమపదములో పరమ పురుషుడు ఈ ముగ్గురు దేవేరులతో వేంచేసియుండుననిరి. ఈ దేవేరి వైభవము కృష్ణావతార ములో మిక్కిలి ప్రకాశించుటచే, ఈమెను దివ్యసూరులు “కోఽపలర్ మడప్పావై” (తిరువిరు-3), “అయ్మకళుమ్” (ముదల్తిరు-42), “అయ్మకళన్మనే!” (తిరువాయ్-5-6-11) అని ఈ రీతిలో పలుమార్లు గోపాలకుల పల్లవముగానే అనుసంధించిరి. “నీళా కులేన సదృశీ” అనుచు ఈ భావమును కూరేశులు అనుసంధించిరికూడ.

ఆశ్రితుల దోషములను లక్ష్మీదేవి సహించి, క్షమించును. “దోషములను చూచుట ఎందులకు? వానిని క్షమించుట ఎందులకు?” అని తలచి భూదేవి దోషాదర్శనమును చేయును. నప్పిన్నై (నీళాదేవి) క్షమాగుణము మూర్తీభవించినది కావున దోషమనగా ఏమి? ఎట్లుండునని ప్రశించునట. కావున ప్రధానలగు ఈ దేవేరులు ముగ్గురిలో ఈ క్షమాగుణము ఉత్తరోత్తరము అధికము. “లక్ష్మీదేవి భగవానునియొక్క సంపద. ఆ సంపద అంకురించి, పల్లవించి, కోరకితమై, పుష్పించి, ఫలించు భూమి భూదేవి. ఆ ఫలమును అనుభవించు భోక్త నీళాదేవి” - అనుచు తిరువిరుత్తప్రబంధము మూడవ పాశురవ్యాఖ్యలో పెరియవాచ్చాన్పిళ్ళై రసోదంచితముగా పల్కిరి. భగవానునివద్ద “న కళ్ళి న్నాపరాధ్యతి”, “కి మేతత్? నిర్దోషః క ఇహ జగతి” (తప్పు చేయనివాడు ఈ లోకములో ఎవడున్నాడు?) అను రీతిలో తగిన విధమున పల్కుచు, ఆశ్రితుల దోషములను అతడు సైచునట్లు లక్ష్మీదేవి చేయును. “దోషమును చూచి, ఆ పిమ్మట దోషములను సహించుటలో ఏమి విశేషమున్నది? అందుచే, దోషదర్శనముకంటే దోషాదర్శనమే మేలు” అనుచు దోషములపై తన దృష్టిని ప్రసరింపనీయకుండ నుండునది భూమిప్పిరాట్టి. కావున, ఆమె లక్ష్మీదేవికన్న గుణమున అధికురాలు. ఇక, ఈ నీళాదేవి అన్ననో, కుడి చేయి ఏదియో? ఎడమ చేయి ఏదియో తెలియనివారు, “కఱవైకళ్ పిన్శెన్ఱు కానమ్ శేరన్ఱు ఉణ్ణోమ్” అనురీతిలో పశువులు మార్గదర్శకులు అనునట్లు వానివెంట వనములకు పోయి, అచట భుజించుచు, “అఱివొన్ఱు మిల్లాద” అనునట్లు జ్ఞానము ఈషణ్మాత్రము కూడ లేని గోపాలకులతో ఎట్టి అంతరము లేకుండ కలసి వర్తించునది. అందుచే, దోషమును విషయ మొకటి ఉన్నదనుటను ఏమాత్రము తెలియనిది. కనుక క్షమాగుణము మూర్తీభూతమైనదా! అనునట్లుండును. కావున శ్రీదేవి, భూదేవులకంటే గుణమున మించియుండును. మఱియు, లక్ష్మీదేవి “విష్ణోః శ్రీ” అనునట్లు సర్వేశ్వరుని సంపదయైయుండును. ఆ సంపద అంకురించు భూమి భూదేవి. ఆ సంపదను, అది అంకురించు భూమిని, సంపదను

కలవానిని అనుభవించునది నీళాదేవి. ఇందువలనకూడ నీళాదేవి మిగిలిన ఇరువురికంటె అధికురాలే. స్వరూపమును చూచినను, పరమపురుషునకు శేషభూతయైయుండునది లక్ష్మీదేవి. ఈ దివ్యదంపతు లిరువురకు శేషమైయుండునది భూదేవి. ఈ దేవేరు లిరువురకు భగవానునకు శేషభూత నీళాదేవి. గుణమును చూచినను, భగవానునికంటె క్షమాగుణమున లక్ష్మీదేవి అధికురాలు. ఆమెకన్న భూదేవి అధికురాలు. ఆమెకంటె నీళాదేవి అధికురాలు.

లోకములో అందఱును శ్రమించినది పాటుపడునది సంపదకొఱకు, అధికారము కొఱకు, ఆనందము కొఱకును. (సంపద, అధికారము, ఆనందముల కొఱకు) దీనినే ద్రావిడమున “పొన్నాడై, మణ్ణాడై, పెణ్ణాడై” అని చమత్కరింతురు. ఈ మూడింటిలో ‘పొన్’ అనబడు సంపదకు అధిదేవత హిరణ్యవర్ణ అగు లక్ష్మీదేవి. ‘మణ్’ అనబడు భూమికి - అనగా అధికారమునకు అధిదేవత భూదేవి. ఆనందమునకు అధిదేవత గోపకన్యక అగు నీళాదేవి. ఆరోగ్యమునకు, తత్కారణముగా కల్గు ఆనందమునకు హేతువగు దధి, పాలు, నేయి - మొదలగువానిని అనుగ్రహించునది గోపకులోద్భవ అగు ఈ నీళాదేవియే. తన కృపతో చేతనులకేకాక, పరమచేతనునకును తన భోగముతో బ్రహ్మానందమును కల్గించు మహనీయురాలీమె.

నిశామయతు మాంనీళా యద్భోగపటలై ద్రువమ్ ।

భావితం శ్రీనివాసస్య భక్త దోషేష్వదర్శనమ్ ॥ (దయాశతకమ్ -8)

(ఏ నీళాదేవియొక్క భోగమనెడి నేత్రపటలముచే (కంటి పొఱచే) శ్రీనివాసునకు భక్తుల అపరాధముల విషయములో దృష్టిపడకుండుట సంభవించుచున్నచో, ఆ నీళాదేవి నన్ను రక్షించునుగాక) అని వేదాంతదేశికులు ఈమె మహిమను కీర్తించిరి. “పెరునిల మజ్జెమన్నర్ మలర్మజ్జెనాతర్ పులమజ్జె కేళ్వర్ పుకల్గ్ శేర్” (పెరియ తిరుమొళ్ళి - 11-4-6) అను సూక్తిలో నీళాదేవిని “పురి మజ్జె” అని తిరుమజ్జెమన్నన్ నిర్దేశించిరి. “పులన్ ఎన్ఱు ఇన్ఱియళ్ళకై క్కుఱిక్కుమాకైయాలే, ఈశ్వరసుదైయ సర్వేన్ఱియళ్ళకైయుమ్ అపహరిక్కువల్ల నీకైప్పిరాట్టిక్కు వల్లవర్. యస్య సా - ఎన్నుమ్మడి - ఇవకై యుదైయవర్ - ఎన్నుమ్ పెరియపుకల్గ్ఱైయుల్గ్ఱైయవర్” అనుచు పరమకారుణికులగు పెరియవాచ్చాన్ పిళ్ళై (శ్రీకృష్ణసూరి) వ్యాఖ్యానించిరి. ఇట్టి రీతులలోని ప్రభావములను కల ఈ దివ్యదేవేరిని ఏతన్నామఘటితమైన సూక్తముతో వేదము కీర్తించినది. ఆ సూక్తము యథామతి సంగ్రహముగా వివరింపబడుచున్నది. ప్రస్తుతవ్యాఖ్య ఈ సూక్తమునకు శ్రీమాన్ ఎస్.కృష్ణస్వామి అయ్యంగార్ (శ్రీసుదర్శనపత్రికాధిపతి) సంతరించిన తమిళవ్యాఖ్యను కృతజ్ఞతాపూర్వకముగా అనుసరించి చేయబడినది.

అవ :- ఈ మంత్రములో నీళాదేవిని శరణాగతిని చేసి, ఆమె కరుణతో భగవానుని దర్శించి, ఆ స్వామి సన్నిధిలో ఈ నీళాదేవియే మాకు అన్నికాలములందును రక్షకురాలుగా నుండవలెనని ప్రార్థించుట ప్రమేయము.

(1) నీళాం దేవీగ్ం శరణ మహం ప్రపద్యే గృణాహి ।

ఘృతవతీ సవితరాధిపత్యైః పయస్వతీ రంతి రాశానో అస్తు ।

ద్రువా దిశాం విష్ణుపత్న్యఘోరాస్యేశానా సహసో యా మనోతా ॥

అహం = నేను, నీళాం దేవీమ్ = నీళాదేవిని, శరణం ప్రపద్యే = శరణు పొందు చున్నాను గృణాహి = (నీళాదేవి!) పురుషకారశబ్దమును పలుక్కుము, సవితః = జగత్కారణ భూతుడవగు స్వామి!, యా = ఏ నీళాదేవి, దిశాః ద్రువా = పురుషకారమును చేయుటలో స్థిరమైనదియై, విష్ణుపత్నీ = విష్ణువు అగు నీకు పత్నియై, అఘోరా = చల్లని స్వభావమును కల్గినదియై, అస్య = ఈలోకమునకు, ఈశానా = ఈశ్వరియై, సహసః = బలమునకు, ఈశానా = ఈశ్వరియై, మనోతా = మనస్సుతో పూజింపబడినదియైయున్నదో, ఆశా (చేతనరక్షణార్థము) వ్యాపించియున్న ఈ నీళాదేవి, ఘృతవతీ = నేతిని ఉత్పత్తిచేయు నదియై, అధిపత్యైః = ప్రభుత్వముతో (చేర్చునదియై), పయస్వతీ = పాలను ఉత్పత్తి చేయునదియై, రంతిః = ఆనందమును కల్గించునదియై, నః = మాకు, అస్తు = అగుగాక!

(నీళామ్ దేవీగ్ం శరణ మహం ప్రపద్యే) - నీళాదేవిని నేను శరణు పొందు చున్నాను - అని భావము. వేదమంత్రపాఠములో ఈ వాక్యము లేకున్నను నీళాసూక్త పాఠములో ఇది కలదు. నన్ను ఎందులకై శరణాగతిని చేయుచుంటివి? అని నీళాదేవి ప్రశ్నించునట్లు తలచిన వేదపురుషుడు పిమ్మట అందులకు సమాధానమును పలుకుచున్నాడు.

(గృణాహి) - అమ్మా! భగవానుడు మమ్ములను అంగీకరించునట్లు ఆ స్వామి సన్నిధిలో తగిన సూక్తులను నీవు పలుకుము. “గృ - శబ్దే” అను ధాతువునుండి పుట్టిన మధ్యమపురుషైకరూపమిది.

(గృణాహి) - మనసా! నీవు నీళాదేవిని స్తుతింపుము - అనియు ఈ పదమునకు అర్థమును చెప్పవచ్చును.

(నీళామ్... గృణాహి) - పురుషకారభూతయగు నిన్ను శరణు పొందుచున్నాను. నీవు నా విషయముయన పురుషకారకృత్యమును చేయుమని భావము.

కరుణ అనునది క్షమాదిగుణముల పరాకాష్ఠ అగుటచే, నీళాదేవియు వెంటనే పురుషకారకృత్యమును చేయగా, ఈమె అద్భుతవచోవిన్వాసమునకు, అనితర

సాధారణములగు, ఆమె సౌందర్యవిలాసములకు వశుడైన భగవానుడును వెంటనే ప్రసన్నుడయ్యెను. ఈ రీతిలో నీళాదేవి చేసిన మహోపకారమునకు కృతజ్ఞతతో వేదపురుషుడు భగవానుని సన్నిధిలో ఈమె మహిమనుగూర్చి స్తుతించుచు, ఈమెయే మాకు అన్ని కాలములలో రక్షకురాలు కావలయుననుచు మరల ప్రార్థించుచున్నాడు.

(సవితః) సకలజగత్కారణభూతుడవగు స్వామి! నీవు సొత్తుదారుడవు. కావున సొత్తును విడువకుండ వెంటనే వచ్చి నిలచితివికదా! అని భావము.

(సవితః) - “షూఙ్ - ప్రాణిప్రసవే” అను ధాతువునుండి పుట్టినది అగుటచే, ఈ పదమునకు సకలజగత్కారణభూతుడా అను అర్థమును చెప్పవచ్చును.

(సవితః) - సూర్యాంతర్యామియైనవాడా! అనియును అర్థము.

(ఆశా) - “ఆశు-వ్యాప్తై” అను ధాతువునుండి ఈ పదము పుట్టినది అగుటచే, అంతట వ్యాపించియుండునది అను అర్థము నిచ్చును. “తతో విష్వజ్ వ్యక్రామత్” (పురుషుడు) (దానికి పిమ్మట పరమపురుషుడు అవతారములను ఎత్తుటద్వారా అంతట వ్యాపించెను) అను రీతిలో అతడు రామకృష్ణాద్యవతారములను పరిగ్రహించి వ్యాపించునపుడు - “దేవత్వే దేవదేహే యం మనుష్యత్వే చ మానుషీ” (విష్ణువు) (అతడు దేవుడై అవతరించునపుడు ఈమెయు దేవరూపమును, మానవుడై అవతరించినపుడు మానవరూపమును పొందును) అనునట్లు ఈ నీళాదేవియు “కులేన కాంత్యా వయసా నవేన గుణైశ్చ తైస్త్వై ర్విషయైః ప్రధానైః” అనునట్లును స్వామికి తగినట్లు “నీళా కులేన సదృశీ” అని కీర్తించు రీతిలో నీళాదిరూపములను ఎత్తి లోకములో తానుకూడ అవతరించును. కావున ఈమెకూడ “ఆశా” అనబడినది. తన గుణములతో లోకములో అంతట వ్యాపించినది అనియు చెప్పవచ్చును.

(నః ఘృతవతీ అస్తు) - మాకు విశేషముగా ఘృతమును కల్గించునదిగా అగునుగాక! శ్రీరామాయణములో “ప్రీతీ కీర్త్యపమాసు చ” అనెడి చోట నీళాదేవిని కీర్తికి అధిదేవతగా వాల్మీకిభగవానుడు నిర్దేశించెనుకదా!

(వయస్వతీ అస్తు) - పాలను సమృద్ధిగా ఇచ్చునదిగను అగునుగాక! గోపాలకుల పల్లవమై అవతరించినది కావునను, కృష్ణావతారములోనే ఈమెకు ప్రాధాన్యముండుట చేతను, ఆనందమునకు అధిదేవత అగుటచేతను, ఆనందసాధనమగు పాలు, నేయి, గోవుల ఆధిపత్యము మొదలగునవి ఈమెవలన కలుగవలెనని ప్రార్థింపబడుచున్నది. ఇక, సాధ్యమగు ఆనందముకూడ ప్రార్థింపబడుచున్నది.

(నః రంతిః అస్తు) - మాకు ఆనందమును అనుగ్రహించునదిగను అగునుగాక! ఇందుచే ఈ పిరాట్టి ఆనందమునకును, దాని సాధనమునకును అధిదేవత అని చెప్పబడినది.

(నః అస్తు) - రేపల్లెలోనున్నవారికి తన అవతారము చేతనే పాలు, పెరుగు, నేయి, గోవులు - మొదలగువానిని, గొప్పఆనందమును సమృద్ధిగా అనుగ్రహించునట్లు, మాకును వానిని సమృద్ధిగా లభించునట్లు అనుగ్రహించునుగాక!

(రంతిః నః అస్తు) - తన సంతానమగు మాకు తల్లి అగు నీళాదేవి ఆనందమును అనుగ్రహించునుగాక!

అనంతరము, నీళాదేవికి పురుషకార స్వభావమునకు ఆవశ్యకమైన చేతన - ఈశ్వరులతోగల సంబంధమును ప్రస్తావించుచు, ఈమె పురుషకారభావమును వేదపురుష స్థిరీకరించుచున్నాడు.

(యా) - సర్వనామశబ్దములు వక్తృబుద్ధిస్థమగు భావమును స్ఫురింపజేయును. కావున, ఇచట, నీళాదేవియొక్క ప్రసిద్ధిని వ్యక్తీకరించుచున్నది అని చెప్పవచ్చును. సుప్రసిద్ధ అగు ఏ నీళాదేవి కలదో - అని అర్థము.

(ధ్రువా దిశామ్) - పురుషకారభూతులలో ఎవరు సుప్రసిద్ధులై యున్నదో. అని భావము. “దిశంతీతి దిశః” (దారి చూపునని కావున “దిశః” - దిక్కులు అనబడుచున్నవి) అనునట్లు భగవానుని ఆశ్రయించు మార్గమునకు దిశానిర్దేశమును చేయు పురుషకార భూతలగు దివ్యదేవేరులందఱిలో చేతనులను రక్షించుటలో అత్యంతము దృఢమైనది ఈ దేవేరి - అని తాత్పర్యము. ఆశ్రితులవద్ద దోషమున్నదని అంగీకరించి, “దోషములను చేయనివాడెవ్వడును ఉండదు” అనుచు స్వామితో వాదించునది లక్ష్మీదేవి. దోషములు ఉన్నవని అంగీకరించి, వానిని క్షమింపవలెనని వాదులాడుటలో సర్వదా ప్రయోజనము సిద్ధింపకపోవచ్చును - అనుచు, దోషమున్నను దానిని చూడకుండు స్వభావమును కల్గినది భూదేవి. తాను దోషమును చూడకున్నను, భగవానుడు సర్వజ్ఞుడు. కావున అతడు దోషములను గమనించినచో, కార్యభంగమగును. కావున, దోషమును గుణముగా గ్రహించు స్వభావమును కల్గినది నీళాదేవి. ఇది ఎట్లు సంభవము? అనినచో, కుడి ఎడమల భేదమును తెలియనివారు, “కఱవైకళ్ పిన్ శెన్టు కానమ్ శేర్న్టు ఉణ్సోమ్” పశువులను అనుసరించుచు వనమునకు పోయి, అచట భుజించువారు జ్ఞానము ఈషత్తుకూడ లేనివారు, పశువులకు సహజబంధువులైనవారు, శ్రీకృష్ణుని చిలిపిచేష్టలను అన్నిటిని చూచి మురియువారును అగు గోపాలుర కులములో ఒకతగా జన్మించినది అగుటచే, ఈమెకు ఈ దోషమును గుణముగా గ్రహించుట అనునది స్వాభావికము -

అని తెలియనగును. ఈ కారణముచే ఈ నీళాదేవియే పురుషకారభూతులలో ప్రముఖురాలు - అని భావము. “దిశతీతి దిక్, దిశ - అతిసర్జనే. అతిసర్జనమ్ - దానమ్” అను వ్యుత్పత్తినిబట్టి భగవానుని మనకు పురుషకారము చేయుటద్వారా అనుగ్రహించు వారిలో గొప్పది - అనియును అర్థమును చెప్పవచ్చును. ఈ విశేషార్థమును గోదాదేవి తిరుప్పావై ప్రబంధములోని “ఉక్కముమ్ తట్టాళియుమ్, ఉన్మణాళనై తన్ను” అను పదముల యోజనద్వారా చెప్పవచ్చును. ఈమె పురుషకారభూతయైనచో, జీవేశ్వరు లిరువురితో ఈమెకు (సహజ) సంబంధము ఉండియుండవలెను కదా! అనినచో, అట్టి సంబంధము ఈమెకు ఇరువురితో కలదనుట ఇకపై తెలుపబడుచున్నది.

(విష్ణుపత్నీ) - విష్ణువునకు పత్ని. అతనికి సహధర్మచారిణియైయుండునది ఈమె. తన భోగమువలన కల్గు మైకముతో సర్వేశ్వరుని మోహింపజేసి, ఈమె చేతనుని కార్యమును సఫలమగునట్లు చేయగల్గినది.

(విష్ణుపత్నీ-అశా) - భగవానుడు చేతనరక్షణమునకై లీలావిభూతిలో అత్యంతహీన మగు. జాతిలోకూడ అవతరించి, వ్యాపించునపుడు, తానుకూడ అతనివలెనే అవతరించి, వ్యాపించియుండునది. సర్వశక్తియగు అతడే చేతనరక్షణార్థము అట్టి పాట్లను పడుచున్నపుడు, ఇక ఈమెవలన వీలగునది ఏమి? అనినచో, స్వామికంటె ఈ దేవేరికి కల వైలక్షణ్యము ఇకపై తెలుపబడు చున్నది.

(అహోరా) - స్వతంత్రుడగు స్వామివలె “అభితః పాపకోపమః” అనునట్లు అగ్నివలె దగ్గఱకు చేరుటకు వీలు కాని స్వభావమును కల్గియుండకుండ, ఈమె మిక్కిలి చల్లని స్వభావమును కల్గినది. అందుచే వేడి నీళ్ళను చల్లబఱచు చల్లని నీరువలె ఉన్న ఈమెను పురస్కరించుకొనియే స్వామిని ఆశ్రయింపవలెనని భావము. ఈశ్వరునితో పత్నీత్వరూప సంబంధమున్నను, జీవుని రక్షించుటకు అతనితో సంబంధమును కల్గియుండవలెను కదా! - అనినచో, అందులకు సమాధాన మికపై తెలుపబడుచున్నది.

(అస్మేశానా) - ఈ లోకమును సొత్తుగా కల్గినది ఈమె. లోకమునకు తల్లియైనను, ఫలమును ఇవ్వగల్గిన శక్తిని కల్గినదియా ఈమె? అనినచో,

(సహసః ఈశానా) - పాలు, పెరుగు, నేయి - మొదలగు ఆనందమును కల్గించు విషయములకును ఈశ్వరియైయున్నది “ఈశానా” అను పదమును ముందు వెనుకలలో అన్వయింపనగును. “ద్రువా దిశామ్” అనునట్లు స్వామిని గొని మోక్షమును ఇప్పించునని తాత్పర్యము. “సహసః ఈశానా” అనుటచే ఐహలోక ఫలములను అన్నిటిని సాక్షాత్తుగా ఇవ్వగల్గినది - అను అర్థము స్ఫురించును. ఈమె ఫలమును అనుగ్రహించుటకు, చేతనుడు అరుదైన ప్రయత్నములను వేసిని అయినను చేయవలెనా ఏమి? అనినచో,

(యా మనోతా) - మనస్సున ధ్యానించినంతమాత్రముననే ఫలము నిచ్చు స్వభావమును కల్గినది ఈమె - అని భావము.

ఈ విధముగా ఈ మంత్రములో నీళాదేవి యొక్క ఐహికాముష్మికఫలప్రదత్వ స్వభావమును పరమాత్మసన్నిధిలో విన్నపించుచు, ఆమెను శరణు వేడినట్లయినది. ఇక రెండవ మంత్రములోని విశేషములను ఇంచుక గమనించెదము.

(2) బృహస్పతి ర్మాతరిశ్వేత వాయు స్సందువానా వాతా అభి నో గృణంతు ।
విష్టంభో దివో ధరుణః పృథివ్యా అస్మేశానా జగతో విష్ణుపత్నీ ॥

బృహస్పతిః = దేవగురువగు బృహస్పతియు, మాతరిశ్వా = (ఆకాశములో సంచరించు) వాయువు, ఉత = మఱియు, వాయుః = మన శరీరములో సంచరించు ప్రాణవాయువు, సందువానా = మన శరీరములో పలు విధములైన పనులను నడుపు, వాతాః = అపాన, వ్యాన, ఉదాన, సమానములను వాయువులును, దివః విష్టంభః = దేవలోకమును స్తంభమువలె మోయునదియై, పృథివ్యా = భూమికి, ధరుణః = ఆధారమై, విష్ణుపత్నీ = విష్ణువునకు పత్నియై, (అందుచేతనే) అస్య జగతః = ఈ లోకమునకు, ఈశానా = ఈశ్వరియైయున్న నీళాదేవియు, నః = మనలను, అభిగృణంతు = అనుగ్రహించుగాక!

దేవగురువై యుండుటచే స్వర్గమునకు స్తంభమువలెనున్న బృహస్పతి, జీవరాసులకు ప్రాణమును అనుగ్రహించుటచే ఈ లోకమునకు ఆధారమైయుండు మూడు విధములగు వాయువులును ఈ నీళాదేవియొక్క అంశను కల్గినవారు. కావున ఈమె స్వర్గభూమికి ఆధారమైయున్నది, విష్ణువుపత్నియైయుండుటచే ఈ లోకమునకు ఈశ్వరియైయున్నది అగు నీళాదేవి తన అంశభూతులగు బృహస్పతి, వాయువులతో కూడియుండి, మనలను అనుగ్రహించునుగాక - అని ఈ మంత్రములో ప్రార్థింపబడినది. ఇక విశేషార్థములను గమనించెదము.

(బృహస్పతిః) తన తగిన ఉపదేశములద్వారా దేవలోకమునకు స్తంభమువలె ఆధారభూతుడై బృహస్పతి ఉండును. ఇక, ఈ లోకమునకు ధారకమగు వాయువును గూర్చి తరువాతి పదములో ప్రస్తుతించబడుచున్నది.

(మాతరిశ్వా) - బయటకు సంచరించు వాయువు ఈ పదముచే తెలుపబడుచున్నది. ఇది లేనిచో లోకములోని ప్రాణులు జీవింపలేవు కదా!

(ఉత వాయుః) దీనికంటెను ప్రధానమైనదియై, ఉసురు నిలుచుటకు అత్యంతా వశ్యకమై, ఇంద్రియములకంటె ఉన్నతమైనదియై, శరీరములో సంచరించు ప్రాణవాయువు.

(సందువానా వాతాః) మన శరీరములో పలు విధములగు పనులకు కారణములగు అపానము, వ్యానము, ఉదానము, సమానము - అను వాయువులు. ఇట్లు ఇంతవరకు స్వర్గమునకు, భూమికిని ధారకములగు వస్తువులు చెప్పబడినవి. తన అంశభూతులగు వీనిచే క్రమముగా స్వర్గమునకు, భూమికిని ధారకయగు నీళాదేవి ఇకపై తెలుపబడుచున్నది.

(విష్టంభో దివః) తన అంశభూతుడగు బృహస్పతిచే దేవలోకమునకు ధారకమైయున్నది.

(ధరుణః పృథివ్యాః) - తన అంశభూతుడగు వాయువుద్వారా భూలోకమునకు ధారకమైయున్నది. ఇంతమాత్రమే కాదు.

(అస్మేశానా జగతః) - స్వర్గము, భూమి మొదలగు ఈ లోకములకు ఈశ్వరియై యున్నది. ఇట్టి గొప్పతనము ఈమె కలిగియుండుట కేమి కారణము? అనినచో,

(విష్ణుపత్నీ) - సర్వేశ్వరుడగు విష్ణువునకు పత్ని. కావున దీనివలన నీళాదేవికి కల జగదీశ్వరత్వము భగవత్పత్నీత్వప్రయుక్తమనుటయు, జీవకోటిలోనికి చేరియుండుటయే ఈమెకు గల సహజమైన స్వభావమనుటయును సువ్యక్తము.

“ఈశానా” అని చెప్పబడుటచే “తాచ్చీల్యే శానచ్” (అష్టా-3-2-129) అనెడి వ్యాకరణసూత్రానుసారము ఈమెకు అంతర్యామియైన లక్ష్మీదేవి సహజముగానే ఈశ్వరియైయున్నదనుచు కొందఱు ఈ మంత్రమును వ్యాఖ్యానించిరి. ఇట్లు భావింపరాదను తెలుపుటకొఱతే వేద మిచట “అస్మేశానా” అనిన వెంటనే “విష్ణుపత్నీ” అని పల్కినది. శ్రీవేదాంతదేశికులు గీతాభాష్యతాత్పర్యచంద్రికావ్యాఖ్యాన ప్రారంభములో “అనవధికాతిశయత్వవచనాత్ ఈశ్వరవ్యతిరిక్తాశేషగోచరస్యాపి తదైశ్వర్యస్య ఈశ్వరాభి మతత్వా న్నద్వైరాజ్యాదిదోషః. అస్మేశానా జగతో విష్ణుపత్నీ - ఇతి విష్ణుపత్నీత్వవేషేణ హి సర్వస్య జగతః ఇయ మిష్టే” (ఈమె ఐశ్వర్యము అనవధికమైన అతిశయమును కల్గినది అనుటచే, ఈశ్వరుని తప్ప మిగిలినవారిని అందఱిని విషయముగా కల ఈమె ఈశ్వరత్వము సర్వేశ్వరుని చిత్తమునకు అభిమతము. కావున ఇద్దఱు ప్రభువులుండుట - అను దోషమునకు అవకాశము లేదు. “విష్ణుపత్నియై, లోకమునకు ఈశ్వరియైయుండు నది” అనుచు వేదము పల్గిన రీతిలో విష్ణుపత్ని అగుటచేకదా ఈమె లోకములను అన్నిటిని నియమించుచున్నది) అనుచు ఈ శ్రుత్యర్థమును స్పష్టము చేయుట ఇచట స్మరణార్హము. అందుచే, ఈ శ్రుతిని ఆధారముగా చేసికొని లక్ష్మీదేవికి స్వతస్సిద్ధమైన ఈశ్వరత్వమును కలదని పలుకుటకు వీలులేదు. లక్ష్మీదేవికి స్వతస్సిద్ధమైన ఈశ్వరత్వమును అంగీకరించినచో వచ్చు దోషములు అనేకములు. వాని వివరములు విస్తరభీతిచే తెలుపబడుటలేదు.

(బృహస్పతి ర్ఞాతరిశ్వోత వాయు స్సందువానా వాతా విష్టంభో దివః ధరుణః పృథివ్యా అస్మేశానా జగతో విష్ణుపత్నీ నః అభిగృణంతు) - ఈమెకు అంశభూతులగు బృహస్పతి, వాయువును, లోకమునకు తల్లి అగు ఈమెయు మనలను అనుగ్రహించుగాక

(విష్టంభో దివః బృహస్పతిః ధరుణః పృథివ్యాః మాతరిశ్వా ఉత వాయుః సందువానా వాతాః అస్మేశానా జగతో విష్ణుపత్నీ నః అభిగృణంతు)- అని అన్వయించియు అర్థమును చెప్పవచ్చును. దేవలోకమునకు ధారకుడగు బృహస్పతి, భూమికి ధారకమగు విషయవాయువు, ప్రాణవాయువు, మిగిలిన వాయువులు, ఈ లోకముయొక్క ఈశ్వరియు, విష్ణువునకు పత్నియగు నీళాదేవియును మనలను రక్షించుగాక - అని భావము. బృహస్పతి, వాయువులును ఈమెకు అంశభూతులు అనుట సూక్తములోని పదముల సాహచర్యముచే అర్థసిద్ధము. బృహస్పతి, వాయువులనెడి పరికరములలో కూడియున్న దేవేరి మనలను అనుగ్రహించుగాక - అని ఇచటి పిండితార్థము. ఈ లోకములో ప్రాణములను ధరించియుండి, ఈమెను ఆశ్రయించుట ఈమెకు అంశభూతుడగు బృహస్పతియొక్క అనుగ్రహముచే ఏర్పడును కావునను, వారితో కూడిన నీళాదేవి మనలను రక్షించుగాక - అని చెప్పబడినది. ఈమెకు అంశభూతులగుటచే బృహస్పతి, వాయువులనెడి అనుగ్రహించుట ఈమె అనుగ్రహించుటయే యగును. ఇట్లు ఈ మంత్రమునందు సపరికర అగు నీళాదేవి మనలను రక్షించుగాక - అని ప్రార్థింప బడినది.

లక్ష్మీదేవి సందకు అధిదేవత. ఈమె వైభవమును శ్రీసూక్తము ప్రపంచించుచున్నది. భూదేవి భూమికి అధిదేవత. ఈమె మహిమను భూసూక్తము కీర్తించుచున్నది. వీరిరువురకును నాథుడైయున్నవాడే పరమపురుషుడునుటను “హ్రీ శ్చ తే లక్ష్మీ శ్చ పత్న్యౌ” అను పురుషసూక్తసూక్తి నిశ్చయించినది. ఈ వాక్యములోని రెండవ చకారముచే సూచింపబడిన నీళాదేవియొక్క మహిమను సానందముగా ఈ సూక్తము స్తుతించినది. ఈ సూక్తములోని మంత్రములు రెండును యజుఃస్సంహిత (4-4-12) లో గలవు. ఈమె ఆనందమునకు, ఆనందమును కలుగజేయు వస్తువులన్నిటికిని, ప్రాణధారకములగు వాయువు మొదలైనవానికిని, కీర్తికిని అభిమానిదేవత. “రంతిః” అను పదము ఈమె ఆనందమును అనుగ్రహించుననుటను తెలిపినది. “ఘృతవతీ, పయస్వతీ” అను పదములు ఆనందము నిచ్చు వస్తువులను అనుగ్రహించుననుటను తెల్పినవి. “బృహస్పతి ర్ఞాతరిశ్వోత వాయుః” అను మంత్రము వాయువు మొదలగువానికి ఈమె అభిమానిదేవత అని తెలిపినది. “అధిపత్యైః” అను పదము (అధిపత్య) కీర్తిని అనుగ్రహించుననుటను తెలిపినది. “తస్య భార్యాను తిస్యషు హ్రీశ్రీకీర్త్యపమాను చ”

(రా - బాల) (భూదేవి, శ్రీదేవి, నీళాదేవి అను ముగ్గురితో పోలిన ఆ ముగ్గురు దశరథపత్నులయందు) అనునపుడు వాల్మీకి మహర్షి క్షమను లక్షించు ప్రీతబ్ధముతో భూదేవిని, సంపదను లక్షించు శ్రీశబ్దముతో లక్ష్మీదేవిని, యశస్సును నిర్దేశించు కీర్తిశబ్దముతో ఈ నీళాదేవిని సూచించుటచే నీళాదేవి కీర్తికి అధిదేవత అనుట స్పష్టము. ఇట్టి గొప్పతనమును కల ఈ పిరాట్టికిని నాథుడైయుండువాడు నారాయణుడే అనుటను “విష్ణుపత్నీ” అను శబ్దముద్వారా వేదము ఉపదేశించినది. లోకములో చేతనులచే పురుషార్థముగా భావింపబడు బంగారము (సంపద) భూమి (అధికారము) కీర్తి, ఆనందము, ప్రాణములును - ఈ ముగ్గురు దేవేరుల పశములోనుండుననుట ఈ మూడు సూక్తములద్వారా విశదమైనది. ఇట్టి ఈ ముగ్గురు దేవేరులకు నాథుడగు నారాయణుడే పరమపురుషుడు అనుట కింపునర్పాయసిద్ధముకదా!

నీళాసూక్తవ్యాఖ్యానము సంపూర్ణము

